

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2021

Jakub Šmejkal

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Úspěšnost sankčního režimu Evropské unie uvaleného na
energetický sektor Ruské federace**

Bakalářská práce

Autor práce: Jakub Šmejkal

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Karel Svoboda, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 4.5.2021

Jakub Šmejkal

Bibliografický záznam

Šmejkal, Jakub. *Úspěšnost sankčního režimu Evropské unie uvaleného na energetický sektor Ruské federace*. Praha, 2021. 49 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Karel Svoboda, Ph.D.

Rozsah práce: 79 786 znaků

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá sankcemi uvalenými Evropskou unií na energetický sektor Ruské federace v návaznosti na události z roku 2014, kdy nejprve došlo k anexi Krymu ze strany Ruska a poté k rozpoutání válečného konfliktu na východě Ukrajiny. Uvalené sankce sledují širokou škálu cílů a sankce cílící na energetický sektor, především produkci ropy, jsou jejich integrální součástí a jejich úspěch či neúspěch do značné míry ovlivňuje úspěšnost celkového sankčního režimu. Zároveň se tyto sankce svým složením a především cíli značně liší od konvenčních sankcí. Práce proto odpovídá na otázku, zdali jsou tyto sankce úspěšné, což může sloužit jak k lepšímu zhodnocení celkové úspěšnosti sankcí, tak k lepšímu pochopení fungování sankcí samotných. Pro zodpovězení této otázky tato práce využije teoretický rámec představený profesorem Davidem, A. Baldwinem, který umožňuje hodnotit sankce dle míry jejich úspěchu, a neomezuje se na zjednodušené konstatování úspěšné/neúspěšné. V první kapitole práce jsou představena tato teoretická východiska a zároveň nastíněny hlavní problémy spojené s hodnocením úspěšnosti ekonomických sankcí. Druhá kapitola předkládá kontext uvalení sankcí a popisuje jednotlivé sankční vlny, které utvářely celkový sankční režim. Ve třetí kapitole je rozebráno složení sankčního režimu a také popsány cíle, kterých se sankce snaží dosáhnout. Ve čtvrté kapitole jsou uvalené sankce porovnány s teorií a na příkladu energetických sankcí je ukázáno, v čem se liší od konvenčních sankcí. Pátá část popisuje dopady sankčního režimu. Na základě závěrů z jednotlivých kapitol pak závěrečná část analyzuje uvalené sankce a dochází k závěru, že sankce uvalené na energetický sektor jsou do značné míry úspěšné.

Annotation

This bachelor's thesis deals with the sanctions imposed by the European Union on the energy sector of the Russian Federation in connection with the events of 2014, when the annexation of Crimea by Russia happened and then the war in eastern Ukraine broke out. The sanctions pursue several important objectives and the sanctions targeting the energy sector, in particular oil production, are an integral part of the overall sanction regime and their success or failure greatly affect the overall success of the sanction regime. At the same time, these sanctions, with their composition, and above all their objectives, are significantly different from conventional sanctions. This work therefore answers the question of whether these sanctions are successful, which can serve both to better assess the overall success of sanctions and to better understand the functioning of sanctions themselves. To answer this question, this work uses the theoretical framework presented by Professor David A. Baldwin, which allows to assess the sanctions according to the degree of their success and is not limited to a simplified statement of success / failure. The first chapter introduces this theoretical background and outlines the main problems associated with the evaluation of the success of economic sanctions. The second chapter presents the context of the imposition of sanctions and describes the different waves of sanctions that formed the overall sanction regime. The third chapter discusses the composition of the sanction regime and also describes the goals that the sanctions are trying to achieve. In the fourth chapter, the imposed sanctions are compared with the theory and on the example of energy sanctions it is shown how they differ from conventional sanctions. The fifth part describes the effects of the sanction regime. Based on the conclusions from the individual chapters, the final part analyses the imposed sanctions and determines that the sanctions imposed on the energy sector are successful to a great degree.

Klíčová slova

Ekonomické sankce, Ruská federace, Evropská unie, energetický sektor, ropa, nerostné suroviny, ekonomika

Keywords

Economic sanctions, Russian Federation, European Union, energy sector, oil, non-renewable resource, economy

Title

The successfulness of the European Union sanction regime imposed on the energy sector of the Russian Federation

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce Mgr. Karlu Svobodovi, Ph.D. a svému vedoucímu bakalářského semináře JUDr. Vladimíru Handlovi, CSc. za jejich rady a trpělivost. Dále PhDr. Václavu Lídlovi za to, že mě k tomuto tématu přivedl. Nakonec bych chtěl poděkovat všem přátelům, kteří po mě mou práci opakovaně četli, opravovali a kteří mě v psaní podporovali. Především jde o Matěje Modrého, Kryštofa Rozumka a Adama Tománka.

Obsah

Úvod	2
1. Sankční teorie	5
1.1. Co jsou ekonomické sankce?	5
1.2. Jak sankce fungují?	6
1.3. Faktory ovlivňující úspěšnost sankcí	7
1.4. Problémy v hodnocení úspěšnosti sankcí	9
1.5. Určení účinnosti sankcí	10
1.6. Závěr	12
2. Kontext uvalení sankčního režimu	12
2.1. Důvody uvalení sankcí	12
2.2. Jednotlivé sankční vlny	14
2.3. Závěr	15
3. Evropský sankční režim	15
3.1. Cíle sankcí	15
3.2. Rozdíly v uvalených sankcích	16
3.3. Tvorba sankcí	17
3.4. Obecný přehled sankcí	18
3.5. Sankce zaměřené na energetický sektor	19
3.6. Závěr	21
4. Porovnání uvalených sankcí s teorií	21
4.1. Jak vypadají ideální sankce?	21
4.2. Srovnání s Evropským sankčním režimem	23
4.3. Energetické sankce a teorie	25
4.4. Závěr	26
5. Dopady evropského sankčního režimu	26
5.1. Energetický sektor Ruské federace před uvalením sankcí	26
5.2. Vliv sankcí na energetický sektor	28
5.3. Změny v Energetických strategiích Ruské federace	30
5.4. Vliv sankcí na zbrojní průmysl a finanční sektor	31
5.5. Dopady evropského sankčního režimu na ruskou ekonomiku	33
5.6. Závěr	36
6. Úspěšnost uvalených sankcí	36
6.1. Užitečnost sankcí uvalených na energetický průmysl	36
6.2. Závěr	38
Závěr	39
Summary	41
Použitá literatura	43
Primární zdroje	43
Sekundární zdroje	45

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje otázce Evropského sankčního režimu uvaleného na Ruskou federaci v roce 2014 a to primárně sankcím uvaleným na ruský energetický sektor. Evropská unie uvalila na Ruskou federaci sankční režim v návaznosti na anexi Krymu a poté v důsledku probíhajícího konfliktu na východě Ukrajiny, kde se Rusko angažuje. Samotné sankce cílí jak na konkrétní osoby, tak na celé sektory ruské ekonomiky, konkrétně jde o zbrojní průmysl, energetický sektor a finančnictví. Uvalené sankce měly na Ruskou federaci značný vliv a tamní vláda musela vynaložit nemalou snahu, aby se s jejich důsledky vypořádala.

Předmětem práce jsou konkrétně sankce uvalené na ruský energetický průmysl a cílem je zodpovědět otázku: Jsou sankce uvalené Evropskou unií na ruský energetický sektor úspěšné? Výzkumná otázka vychází z předpokladu, že uvalené sankce měly měřitelný dopad na základě čehož je možné určit, zdali byly sankce jako takové úspěšné. Pro účely zodpovězení výzkumné otázky tedy práce analyzuje vývoj v ruském energetickém sektoru od uvalení sankcí v roce 2014 až do roku 2020, kdy po otravě Alexeje Navalného byly na Ruskou federaci uvaleny nové sankce. Důraz je také kladen na odlišení dopadů sankčního režimu od jiných vlivů, zejména od poklesu cen ropy v roce 2014. Výsledné závěry jsou zanalyzovány a je zodpovězena výzkumná otázka.

Odpověď na tuto otázku je relevantní z několika důvodů. Za prvé se sankce uvalené na energetický sektor značně liší od klasických sankcí, a to jak svou strukturou, tak cílem. Z tohoto důvodu je důležité zjistit, nakolik jsou tyto odlišné sankce úspěšné, což může změnit pohled na to, jak mají úspěšné sankce vypadat. Z obecnějšího hlediska je relevantní studovat efektivitu ekonomických sankcí a přispět tak k zodpovězení širší otázky, a to, zdali jsou sankce užitečný nástroj zahraniční politiky. A nakonec, debata o vztazích s Ruskou federací je v českém prostředí vyhocená a málokdy objektivní, protože je nutné zkoumat tyto vztahy objektivně a objektivně o nich i informovat a přispět tak k narovnání zdejší debaty.

Tato práce je disciplinovanou interpretativní studií. Tento přístup umožňuje zkoumat jeden konkrétní fenomén, v případě této práce tedy sankce uvalené na energetický sektor Ruské federace, za využití již existující teorie. Teorie je zde návodem, podle něhož je zkoumán daný případ. „Případ tedy neslouží jako nástroj pro práci s teorií, ale naopak

teorie je vodítkem pro práci s případem.⁴¹ V této práci bude použit pro zodpovězení výzkumné otázky teoretický rámec představený v knize *Economic Statecraft* od Davida Allana Baldwina. Tento přístup nezkoumá sankce jednoduchým pohledem úspěšné/neúspěšné, ale umožňuje sledovat míru úspěšnosti, a to nejen z ekonomického hlediska.

Tato práce je založena na studiu primárních a sekundárních zdrojů, přičemž knihou, o které se práce nejvíce opírá, je *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia* od Richarda Connollyho. Autor v této knize rozebírá reakci ruského státu na uvalené sankce a také to, jak byla tato reakce úspěšná. Ve své knize však neřeší otázku, zdali byly sankce úspěšné a v tomto ohledu tato bakalářská práce na této knize staví. V otázce určování úspěšnosti sankcí je využita již zmíněná kniha *Economic Statecraft* od Davida A. Baldwina a pro tuto bakalářskou práci je také zásadní kniha *Economic Sanctions Reconsidered* od Hufbauera, Schotta a Eliotta, v níž autoři analyzují přes 174 případů uvalení sankcí. Dalším důležitým sekundárním zdrojem je článek *The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia*, který napsal Edwarda Hunter Christie. V tomto článku autor rozebírá hlavní úvahy v rámci Evropské unie, na jejichž základě byly sankce vytvořeny. V neposlední řadě práce využívá publikace think-tanku Bruegel, které analyzují ruskou ekonomiku, a především se zabývají vývojem toku investic do země. Investice jsou v této práci chápány jako finanční prostředky pocházející z jiné země, než je Ruská federace.

Mezi použité primární zdroje patří nařízení a rozhodnutí Rady EU, které utvářely podobu sankčního režimu a na nichž je postavena kapitola analyzující Evropský sankční režim jako takový. Dalším důležitým primárním zdrojem jsou Energetické strategie Ruské federace, které umožňují sledovat proměňující se cíle Ruska v tomto odvětví a spolu s tím vysledovat, nakolik jsou tyto změny způsobeny uvalenými sankcemi. Pro sledování ekonomického vývoje Ruské federace byly použity, mimo sekundárních zdrojů, i oficiální statistiky Ruského statistického úřadu a reporty OSN týkající se investic ve světě.

V první kapitole je vysvětlen samotný koncept ekonomických sankcí a všechny problémy s tímto termínem spojené. Dále je zde rozepsán teoretický koncept, se kterým tato práce operuje a jsou popsány jeho výhody oproti jiným přístupům. V druhé kapitole je krátce vyložena kontext uvalení sankcí a jsou zde i popsány jednotlivé sankční vlny tak, jak

⁴¹ Michal Kořan, „Jednopřípadová studie“, in *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, ed. Petr Drulák (Praha: Portál, 2008), 34.

šly za sebou. Třetí kapitola analyzuje samotné uvalené sankce, a to na základě již výše zmíněných pramenů. Mimo jiné jsou zde ukázány rozdíly mezi evropskými sankcemi a sankcemi dalších západních zemí. Jako Západ jsou v této práci chápány státy EU, USA, a i jejich další klíčový spojenci, jako například Japonsko či Austrálie. Ve čtvrté kapitole je představen dosavadní výzkum týkající se sankcí, na jehož základě jsou sestaveny charakteristiky, které by úspěšné sankce měly splňovat. Tyto „ideální“ sankce jsou pak porovnány se sankcemi uvalenými na energetický sektor. V páté kapitole jsou popsány dopady sankčního režimu jak na ruskou ekonomiku obecně, tak především specificky na energetický sektor. V závěrečné šesté kapitole je zodpovězena výzkumná otázka, a to na základě výstupů z předchozích kapitol.

1. Sankční teorie

1.1. Co jsou ekonomické sankce?

Ekonomické sankce jsou relativně často používaným nástrojem zahraniční politiky s jejichž pomocí se státy snaží dosáhnout svých zahraničněpolitických cílů. Navzdory frekvenci jejich využití však neexistuje ucelená, jednotná teorie, která by je zastřešovala a která by nabízela přesné vysvětlení jejich fungování.² Největší spory se v akademické debatě vedou okolo otázky úspěšnosti sankcí, totiž kdy se dají sankce považovat za úspěšné. S tímto sporem souvisí také širší a pro praktickou zahraniční politiku důležitější otázka, a to, zdali jsou ekonomické sankce efektivním zahraničněpolitickým nástrojem.

Samotný termín „ekonomické sankce“ je široce používaný, přičemž každý akademik jej definuje jinak, což dále znesnadňuje popsání fenoménu ekonomických sankcí v celé jejich šíři. Někteří autoři jej definují podle cílů, kterých mají sankce dosáhnout, totiž jsou-li cíle čistě ekonomické, politické, či jejich kombinace, jiní se zaměřují na způsob, jakým se hodnotí jejich úspěšnost. Někteří autoři ekonomické sankce považují za specifický nástroj ekonomické diplomacie (economic statecraft) (Baldwin), zatímco jiní je považují pouze za konkrétní strategii využívající různé zahraničněpolitické nástroje (Pepe).³

Ve své nejširší rovině se ekonomické sankce dají charakterizovat jako snaha uvalujícího státu (nebo více států) změnit chování cílového státu tím způsobem, že s pomocí sankcí navýší cenu, kterou cílový stát platí za svou politiku, a tím jej přinutí tuto politiku opustit či alespoň revidovat. Tato cena může ekonomická, politická nebo jejich kombinace, přičemž jde jak o zahraničněpolitickou izolaci, tak i o tlak, kterému čelí vláda dané země v domácím prostředí. Sankce tedy musí stát cílovou zemí více než by jí přineslo pokračování ve stávající politice.⁴ Státy zároveň sankční režimy mnohdy používají nejen jako nástroj, jehož cílem je daný stát potrestat, ale také jako nástroj, s jehož pomocí se dá vyjednat řešení daného sporu či konfliktu. Samotná hrozba sankcí může cílový stát odradit od dalšího postupu. Pokud cílový stát i přes hrozbu sankcí nezmění svůj postoj, je na uvalujícím státu zhodnotit, zda je ochoten nést ekonomické náklady na udržování sankcí. Jakmile jsou sankce uvaleny, tak je na obou stranách vyjednat řešení. Konfrontace končí ve chvíli, kdy jsou sankce staženy, což se stane v případě, že jedna ze stran již není

² David A. Baldwin, *Economic Statecraft*, (Princeton: Princeton University Press, 1985), 35–36.

³ David A. Baldwin a Robert A. Pape, „Evaluating Economic Sanctions“, *International Security* 23, č. 2 (podzim 1998): 190, <https://www.jstor.org/stable/2539384> (staženo 7. října 2020).

⁴ Susan Hannah Allen, „The Determinants of Economic Sanctions Success and Failure“, *International Interactions* 31, č. 2 (2005): 121, <https://doi.org/10.1080/03050620590950097> (staženo 6. října 2020).

ochotná dále nést ekonomické náklady spojené se sankcemi.⁵

1.2. Jak sankce fungují?

Základním předpokladem, ze kterého logika uvalování sankcí vychází, je, že státy se na mezinárodním poli chovají racionálně. Dle Racionalistické teorie (Rationalist theory) jednají političtí aktéři, ať už státy či konkrétní osoby, racionálně a primárně ve svém vlastním zájmu. Ve vyhodnocování svých dalších kroků na mezinárodním poli tak zvažují, kolik je daná politika bude stát, a naopak co jim přinese. Posléze zvolí nejefektivnější cestu, jak dosáhnout svých cílů.⁶ Pokud by byla cena příliš vysoká, stát se daným směrem nevydá a zvolí jinou alternativu. Cílem sankcí je tedy navýšit cenu, kterou stát musí zaplatit a tím jej přimět změnit postup.⁷ Paradoxem sankcí však je, že státy, na něž jsou sankce uvalovány, se povětšinou na mezinárodní scéně racionálně nechovají.⁸ Vysvětlení, jakými mechanismy sankce působí, není jednoznačné a zabývá se jím mnoho sankčních teorií. Pro tuto práci jsou nejdůležitější následující.

Nejpřímochařejší vysvětlení nabízí Teorie potrestání (Theory of punishment) jejíž základní premisou je způsobit takové ekonomické škody, až cílový stát ustoupí, neboť se jeho ekonomika zhroutí a vláda se ocitne pod tlakem vlastní populace, která nastalé podmínky nebude ochotna dále snášet. Tato teorie zároveň preferuje multilaterální sankce, neboť se tím snižuje pravděpodobnost, že by cílový stát našel ekonomickou alternativu a tím odrazil nejhorší ekonomické dopady. Tato teorie však nebere v potaz jiné faktory, které mohou hrát v rozhodování států roli. Prvním z nich je efekt „sjednocení se“ (Rally-round-the-flag), kdy obyvatelé naopak začnou vinit uvalující státy za své utrpení a silněji se postaví za svou vládu.⁹ Dalším faktorem, který bude podrobněji rozebrán dále, je forma režimu v dané zemi. Zejména u autoritativních režimů nepanuje přímá úměra mezi spokojeností obyvatelstva a stabilitou vlády a zájmové skupiny v autoritářských státech mohou naopak ze sankcí profitovat.¹⁰ V praktické rovině je také obtížné uvalit efektivní

⁵ Ibid., 122.

⁶ Christian Reus-Smit, „Constructivism“, in *Theories of International Relations*, ed. Scott Burchill et al. (Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005), 192.

⁷ Farshad Ghodoosi, „The Sanctions Theory: A Frail Paradigm for International Law?“, *HARVARD INTERNATIONAL LAW JOURNAL*: 5, <https://harvardilj.org/2015/02/the-sanctions-theory-a-frail-paradigm-for-international-law/> (staženo 6. října 2020).

⁸ Ibid., 9.

⁹ David Lektzian a Mark Souva, „An Institutional Theory of Sanctions Onset and Success“, *The Journal of Conflict Resolution* 51, č. 6 (prosinec 2007): 850, <https://www.jstor.org/stable/27638583> (staženo 6. října 2020)

¹⁰ Richard Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia* (London and New York: Cambridge University Press, 2018), 19.

multilaterální sankce.

Úplně odlišný pohled na sankce nabízí Expresivní teorie sankcí (Expressive theory of sanctions), která obrací pozornost z cílového státu na stát uvalující. Její základní premisou je, že cílem sankcí je uspokojit domácí poptávku ve vlastní zemi a změny v chování druhého státu jsou z hlediska úspěšnosti až druhotné. Sankce jsou v tomto pojetí nástrojem domácí politiky a jsou využity pro získání politických bodů v domácí politice.¹¹

Institucionální teorie (Institutional Theory) staví na obou předchozích teoriích a zároveň je dále rozvíjí. Přijímá základní premisu, že čím větší ekonomický tlak, tím větší šance na úspěch, zároveň ale inkorporuje i domácí faktory, z nichž nejdůležitější je forma režimu v dané zemi. Mimo to také pracuje s pojmem vítězná koalice (Winning coalition).¹² Tento pojem je chápán jako mocenská základna, složená z osob majících moc ovlivnit domácí politickou situaci, na které stojí vláda v dané zemi.¹³ Sankce mají šanci na úspěch jen tehdy, jsou-li nastavené dostatečně přesně, aby ublížily té dané vítězné koalici v cílovém státě.¹⁴

1.3.Faktory ovlivňující úspěšnost sankcí

Na samém počátku jsou nejdůležitější úvahy samotného uvalujícího státu, jelikož sankce fungují oběma směry. Nejprve si tedy vláda uvalujícího státu musí být jistá, že uvalení sankcí bude její vítěznou koalici uvítáno a že jí přinese politické body.¹⁵ Do těchto úvah zasahují jak úvahy ekonomické, tak i zahraničně politické či kulturní. Stát tak může být ochoten uvalit sankce navzdory ekonomickým dopadům, neboť snaha o vyslání signálu na mezinárodní scéně může být vítěznou koalici brána pozitivně. Stejně tak se dají sankce spojit s narativem boje proti národnímu nepříteli, za což se vítězná koalice postaví. Empiricky platí, že čím větší náklady je uvalující stát ochoten nést, tím větší je šance, že již neustoupí.¹⁶

Jak již bylo řečeno, úspěch sankcí závisí především na jejich schopnosti zvýšit cenu, kterou vláda za danou politiku platí, a dále na domácí poptávce po současné politice. Obojí je otázka politické, nikoliv ekonomické, ceny ve vztahu k domácí vítězné koalici. Pokud vláda cílového státu ze současné politiky na domácí scéně těží, pak musí sankce uvalit

¹¹ Lektzian a Souva, „An Institutional Theory of Sanctions Onset and Success“, 851.

¹² Ibid., 852.

¹³ Allen, „The Determinants of Economic Sanctions Success and Failure“, 123.

¹⁴ Lektzian a Souva, „An Institutional Theory of Sanctions Onset and Success“, 867.

¹⁵ Allen, „The Determinants of Economic Sanctions Success and Failure“, 118.

¹⁶ Ibid., 134.

takovou zátěž, aby vítězná koalice změnila názor a začala požadovat změnu.¹⁷

U obou výše zmíněných bodů je nejdůležitějším faktorem režim v dané zemi. Vítězné koalice v demokraciích jsou z jejich podstaty značně široké a leaderi musí svou politiku více stavět na tom, jak ji veřejnost přijme. Z dosavadních výzkumů vyplývá, že u demokracií je větší šance, že sankce použijí. Důvodem je fakt, že v demokraciích je větší množství zájmových skupin, které mohou prosadit takové sankce, které jim samým prospějí. Na druhou stranu ale nejsou ochotné uvalit natolik tvrdé sankce, které by způsobily větší potíže na domácí půdě.¹⁸ Mimo to jsou k sankcím méně odolné, neboť je jejich vítěznou koalici snadné zasáhnout a vláda je tlaku „zezdola“ přímo odpovědná.

Naopak autoritářské režimy jsou lépe stavěné na zvládnutí dopadů sankcí. Jejich vítězná koalice, o dost užší než u jejich demokratického protějšku, je úzkou a dynamickou koalici různých socio-politických sil, která je velmi často přímo navázána na vládnoucí moc. Ta si loajalitu vítězné koalice kupuje povětšinou pomocí přímých odměn a politik. Mimo to mohou mít sankce značný redistribuční efekt, kterého jsou lépe schopny využít autoritářské režimy. Paradoxně tak mohou státní elity na sankcích zbohatnout, neboť zmizí zahraniční konkurence.¹⁹ „Výzkum [...] došel ke stejným závěrům ohledně dopadů plošných sankcí: disproporčně ubližují politicky slabým skupinám a naopak prospívají sympatizantům cílového režimu.“²⁰ Zároveň se tyto režimy nemusí tolik obávat tlaku „zezdola“ a disponují nástroji s jejichž pomocí mohou efektivněji zasáhnout do vnitřního fungování státu za cílem snížit dopad sankcí. Z těchto důvodů jsou autoritářské režimy lépe vybaveny ustát sankce po delší dobu. Tento problém se uvalující státy snaží obejít pomocí cílených sankcí.²¹ Jejich cílem jsou konkrétní osoby v dané zemi, a ne celková populace. Tyto osoby, které jsou součástí vítězné koalice daného státu, pak mají ovlivnit vládu, aby změnila stávající politiku. Mezi výhody těchto sankcí patří dále fakt, že jsou z etického hlediska méně problematické, neboť na ně netrpí civilní obyvatelstvo.²²

Častěji jsou sankce úspěšné, jsou-li obě strany obdobně ekonomicky silné, neboť jsou

¹⁷ Lektzian a Souva, „An Institutional Theory of Sanctions Onset and Success“, 854.

¹⁸ Ibid., 855.

¹⁹ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 19–21.

²⁰ Daniel W. Drezner, „Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice“, *International Studies Review* 13, č. 1 (březen 2011): 99, <https://www.jstor.org/stable/23016144> (staženo 6. dubna 2021).

„Research,..., came to the same conclusion about the effect of comprehensive sanctions: they disproportionately hurt politically weak groups and benefited target regime sympathizers.”

²¹ Často bývají také nazývány chytrými sankcemi

²² Drezner, „Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice“, 100–102.

sankční režimy lépe připravené a státy musí mít silný důvod sankce uvalit, díky čemuž mají větší motivaci v sankcích pokračovat, dokud nedosáhnou svého. Naopak motivace státu, který je disproporčně silnější než jeho cíl, pokračovat v sankcích se bude ve většině případů snižovat a sankce budou neúspěšné. Dále platí, že čím více je cílová země globalizovaná, tím je vůči sankcím zranitelnější.²³

Posledním důležitým bodem je, že sankce musí být konzistentní s ostatními projevy státu vůči svému cíli. Jakmile začne uvalující stát vysílat smíšené signály, například státní představitelé nasadí přátelskou rétoriku, pak šance na úspěch sankcí klesá.²⁴ Tento problém se obzvláště projevuje v situaci, kdy sankce uvaluje více států naráz. Sankce jako takové je těžké dostatečně zkoordinovat a je těžké konzistentně přistupovat k cílovému státu, neboť zájmy jednotlivých uvalujících států se liší. Jakmile dojde k větším rozporům mezi státy, efektivita a šance na úspěch sankcí rychle klesá.²⁵

1.4. Problémy v hodnocení úspěšnosti sankcí

V teorii sankcí se největší spory vedou v otázce hodnocení úspěšnosti sankčních režimů. Zásadní je nejen to jak moc velký dopad sankce musí mít, aby byly efektivní, ale také jaké všechny cíle jsou sankcemi sledovány. Nejprve je nutné odlišit dopad od efektivity. Dopad je sledovatelný vliv, který sankce mají na ekonomiku cílového státu, avšak pouze když se tento vliv přetaví v politické změny, tak jsou sankce efektivní.²⁶ Zároveň ale sankce mohou být úspěšné, i když je jejich ekonomický dopad zanedbatelný.²⁷

Cíle sankcí se dají rozdělit do tří základních kategorií, a to na primární, sekundární a terciární. Primárním cílem sankcí je přimět cílový stát změnit svou politiku pomocí výše zmíněných principů.²⁸ Tento cíl je také předmětem největších sporů, co se otázky jeho úspěšnosti týče. Hlavní otázkou v tomto sporu je, zda sankce musí vyústit v zásadní změnu chování daného státu, nebo se dají sankce považovat za úspěšné, jakmile způsobí cílovému státu ekonomickou škodu a donutí jej reagovat. Dle prvního přístupu jsou sankce úspěšné

²³ Hyung Min Kim, „Determining the Success of Economic Sanctions“, *Australian Journal of Political Science*, (jaro 2013): 89–90, <https://doi.org/10.1080/10361146.2012.731488> (staženo 6. října 2020).

²⁴ Michael Brzoska, „The Power and Consequences of International Sanctions“, *E-INTERNATIONAL RELATIONS*, 19. května 2014, <https://www.e-ir.info/2014/05/19/the-power-and-consequences-of-international-sanctions/> (staženo 6. října 2020).

²⁵ Allen, „The Determinants of Economic Sanctions Success and Failure“, 132.

²⁶ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 19–21.

²⁷ Baldwin, *Economic Statecraft*, 24.

²⁸ James Barber, „Economic Sanctions as a Policy Instrument“, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* 55, č. 3 (červenec 1979): 370, <https://www.jstor.org/stable/2615145> (staženo 13. března 2021).

pouze tehdy, vyústí-li v podřízení se cílového státu požadavkům uvalujícího státu, a to, aniž by bylo třeba dalších zahraničněpolitických nástrojů (Pepe).²⁹ Nazíráme-li na sankce tímto způsobem, pak je jejich naprostá většina neúspěšná. Druhý přístup považuje sankce za úspěšné, jakmile donutí cílový stát reagovat. I zde je ideálním výsledkem podřízení se cílového státu uvalujícímu státu, nicméně úspěšné mohou být i v situaci, že k podřízení nedojde. Jde o míru úspěšnosti, přičemž alespoň částečně úspěšných je většina sankcí (Baldwin).³⁰

Sekundární cíle sankcí jsou zaměřeny na domácí prostředí uvalujícího státu a jejich cílem je uspokojit domácí poptávku či jen demonstrovat sílu a rozhodnost vlády, v symbolické rovině pak domácímu publiku ukázat, jaká stanoviska vláda zastává. Tento cíl může být mnohdy na vnitrostátní rovině důležitější než úspěšnost primárního cíle.³¹

Terciární cíle jsou spojeny se širšími mezinárodními otázkami. Cílem států tedy může být jak vynucení dodržování stávajících mezinárodních norem, tak demonstrace ochoty státu dodržovat své zahraničněpolitické závazky. Uvalením sankcí se daná země snaží dosáhnout toho, že se další státy nevydají stejnou, pro uvalující stát nepřijatelnou cestou.³²

Druhé dva cíle jsou z hlediska hodnocení úspěšnosti sankcí také problematické, neboť jejich cílem není hmatatelná změna v politice cílového státu. To ale neznamená, že by pro uvalující státy nebyly tyto cíle důležité, právě naopak. Zároveň platí, že státy nezřídka sledují více cílů najednou a primární cíl nemusí ani být tím hlavním, přičemž stát nemusí některé cíle ani otevřeně přiznat.

1.5. Určení účinnosti sankcí

Tato práce se v otázce posouzení účinnosti, a s ní spojené úspěšnosti, sankcí přikloní k argumentům profesora Davida Allena Baldwina tak, jak je prezentoval ve své knize *Economic Statecraft*. Výhody tohoto přístupu jsou následující: nezakládá se na základní dichotomii úspěšné/neúspěšné, umožňuje hodnotit účinnost sankcí nejen na základě jejich ekonomických dopadů a apriori nepovažuje některé cíle sankcí za důležitější nežli jiné.

Baldwin ve své knize používá pojem *economic statecraft* jako zastřešující pojem pro různé techniky státu, spojené s ekonomickou aktivitou, jejichž cílem je ovlivnit chování

²⁹ David A. Baldwin a Robert A. Pape, „Evaluating Economic Sanctions“, *International Security* 23, č. 2 (podzim 1998): 197, <https://www.jstor.org/stable/2539384> (staženo 7. října 2020).

³⁰ *Ibid.*, 192.

³¹ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 13.

³² Barber, „Economic Sanctions as a Policy Instrument“, 370.

jiných zemích, a to buď pozitivně, či negativně. Cílem ekonomických sankcí tedy je projektovat vlastní vliv na cílovou zemi a tím ovlivnit její chování, přičemž sankce mohou zároveň ovlivnit i chování třetích zemí.

Dle Baldwina se dá užitečnost užití sankcí zjistit pouze jejich porovnáním s ostatními politikami, které má stát k dispozici, a to na základě ceny, kterou musí stát za jejich implementaci zaplatit. Ve své knize vyjmenovává jako další možnosti propagandu, diplomacii a vojenskou sílu.³³ Zde je třeba zmínit zásadní rozdíl, na který Baldwin poukazuje, mezi efektivními a užitečnými sankcemi, či jinými politikami obecně.³⁴ Efektivní politika je taková, která má pozitivní výsledky a užitečná politika je taková, která má nejlepší poměr výsledků k ceně, kterou za ní musí daný stát zaplatit.³⁵ Tento rozdíl napomáhá vysvětlit, proč jsou v některých situacích ekonomické sankce užitečnější než vojenské angažmá, byť je jejich šance na úspěch nižší. Cena, kterou musí daný stát za ozbrojený konflikt zaplatit je totiž nepoměrně větší, a to ať už z hlediska peněz, lidských životů či postavení na mezinárodní scéně.

Dalším klíčovým bodem je, že se sankce nedají hodnotit pouze jako úspěšné, či neúspěšné, neboť v reálném světě jde vždy o míru úspěchu (či neúspěchu). Mimoto takovéto zjednodušení neumožňuje reflektovat různé dimenze, jako rozsah či cenu, ve kterých mohou být sankce více či méně úspěšné. „Toto jednoduché rozlišení na úspěch/neúspěch ovšem nepřihlíží ani k variující míře úspěšnosti sankcí, ani k různým oblastem jejich působnosti.“³⁶ Hodnocení sankcí se také nemůže zakládat jen na veřejně deklarovaných cílech, ale i na vedlejších, nevyřčených cílech, které však mohou mít mnohdy i větší důležitost.³⁷

Pokud tedy na sankce nenahlížíme jednoduchým pohledem úspěch/neúspěch, nýbrž mírou jejich úspěšnosti, pak tuto míru určíme podle velikosti vlivu, který sankce na cílový stát mají. Uvalující stát totiž získává nad svým cílem vliv, i když nejsou naplněny všechny cíle sankcí. „Pokud tedy vezmeme v potaz rozsah, jakým ekonomické sankce zvyšují cenu, kterou cílová země musí platit za nespolečenskou spolupráci, uplatňuje se tím určitá míra moci, přestože v politice cílové země k žádným změnám nedojde.“³⁸

³³ Baldwin, *Economic Statecraft*, 13–14.

³⁴ V originále Effectiveness a efficiency či utility

³⁵ Baldwin, *Economic Statecraft*, 119–120.

³⁶ *Ibid.*, 131.

„Thus, a simple dichotomy of "success/failure" obscures not only variations in degree but also the various dimensions for measuring success.“

³⁷ *Ibid.*, 132.

³⁸ *Ibid.*

A nakonec, úspěšnost sankcí se nemusí zakládat pouze na jejich ekonomickém dopadu. Mimo ekonomické hledisko může být základem pro určování úspěšnosti sankcí například moc, totiž že uvalující stát ukáže svou moc a odhodlání na mezinárodní scéně, či respekt, což znamená, že stát získá za své chování uznání (zejména u pozitivních sankcí (positive sanctions)). Dále se mohou úspěšné sankce zakládat na poctivosti, myšleno tak, že stát s pomocí sankcí vyjádří nesouhlas s nečestným či nemorálním jednáním jiného státu (například porušování lidských práv), nebo na bohatství, cílem státu je tak ohrožit, či navýšit, bohatství daného státu.³⁹ Úspěšnost sankcí tedy může stát na těchto, či mnoha jiných, základech a není tedy třeba nad nimi přemýšlet jen v ekonomickém měřítku.

1.6.Závěr

Ekonomické sankce jsou často využívaným nástrojem zahraniční politiky zejména demokratických států, jehož primárním cílem je změnit zahraniční politiku cílových států bez použití vojenské síly. Za tímto účelem mohou státy uvalit různé typy sankcí, buď sektorové, cílící na celá odvětví ekonomik cílových států, nebo cílené, které míří na konkrétní osoby. Navzdory velkému množství uvalení sankcí jde o definičně neukotvený pojem, který každý badatel definuje jinak a jehož výzkum dále probíhá. Největší spory mezi výzkumníky se týkají úspěšnosti sankcí. V existující teorii bylo identifikováno množství cílů, které mohou sankce sledovat, z nichž u mnohých je obtížné přesně změřit jejich úspěšnost. U jiných cílů je efekt sledovatelný, avšak spory se vedou ohledně velikosti dopadů, které sankce musí mít, aby se daly považovat za úspěšné. Všechny tyto otázky a mnohé další, jako například přesné mechanismy, skrze které sankce fungují, jsou zásadní pro schopnost politiků uvalit takové sankce, které budou efektivní.

2. Kontext uvalení sankčního režimu

2.1.Důvody uvalení sankcí

Spojené státy americké, Evropská unie a jejich spojenci uvalili na Ruskou federaci první sankce v návaznosti na anexi Krymského poloostrova ze strany Ruské federace v roce 2014. Ta proběhla v rozporu s mezinárodním právem a Ruská federace tak narušila národní suverenitu a územní celistvost Ukrajiny, kterou se sama zavázala v Budapešťském

„Thus, to the extent that economic sanctions increase a target country's cost of noncompliance, power is beign exerted even though no change occurs in the policies of the target country.“

³⁹ Ibid., 135.

V originále: Power, Respect, Rectitude, Wealth

memorandu a v rámci KBSE respektovat. Anexe započala 27. února 2014 když maskovaní vojáci v neoznačených uniformách (zelení mužičci) zabrali klíčové budovy na Krymu. Posléze byla ustanovena proruská vláda a vyhlášeno referendum o připojení se k Ruské federace, které proběhlo 16. března. O dva dny později Ruská federace oficiálně anektovala Krym a Sevastopol. Referendum proběhlo v přímém rozporu s ukrajinským právem.⁴⁰ Dle oficiálních výsledků se referenda zúčastnilo 83,1 % oprávněných voličů a pro připojení k Ruské federaci hlasovalo přes 96 %. Nicméně nezávislí pozorovatelé nebyli k referendu připuštěni a samotná Rada prezidenta Ruské federace pro občanskou společnost a lidská práva (Council for Civil Society and Human Rights) na svých webových stránkách zveřejnila informaci, že se referenda zúčastnilo pouze 30 % voličů a z nich hlasovalo pro připojení k Ruské federaci pouze 50 %. Tato informace byla brzy po svém zveřejnění opět smazána.⁴¹ Další kolo sankcí spustila ruská agrese na východě Ukrajiny, která následovala vyhlášení dvou separatistických republik ukrajinskými separatisty v dubnu 2014. Republiky nebyly na mezinárodní scéně nikým uznány a byly schopné se udržet jen díky masivní ruské podpoře, přičemž Ruská federace opět hrubě porušila princip ukrajinské územní celistvosti.⁴² Celá anexe a následná vojenská agrese na východě Ukrajiny silně narušila systém mezinárodního práva a mezinárodních vztahů, který se utvořil po druhé světové válce.⁴³

Západ reagoval v souladu s mezinárodním právem, které povoluje uvalit takováto opatření na státy, které závažně porušují systém mezinárodního práva. Zároveň šlo o první takto významné porušení systému mezinárodního práva od druhé světové války a nereagování na něj by pouze dál destruovalo mezinárodní systém. Zároveň by příliš laxní nebo žádná reakce podkopala vliv a sílu všech západních zemí.⁴⁴

⁴⁰ Thomas D. Grant, „Annexation of Crimea“, *The American Journal of International Law* 109, č. 1 (leden 2015): 68–70, <https://www.jstor.org/stable/10.5305/amerjintelaw.109.1.0068> (staženo 14. března 2021).

⁴¹ Paul Roderick Gregory, „Putin's 'Human Rights Council' Accidentally Posts Real Crimean Election Results“, *Forbes*, 5. května 2014, <https://www.forbes.com/sites/paulroderickgregory/2014/05/05/putins-human-rights-council-accidentally-posts-real-crimean-election-results-only-15-voted-for-annexation/?sh=2303197af172> (navštíveno 14. března 2021).

⁴² Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 63.

⁴³ „Udalosti, komentáře“, *ČT24*, 9. prosince 2019, <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/219411000371209> (navštíveno 14. března 2021).

⁴⁴ Antonio Bultrini, „EU ‘Sanctions’ and Russian Manoeuvring: Why Brussels Needs to Stay its Course while Shifting Gears“, *IAI Commentaries*, č. 20|46 (červen 2020): 3–4, <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/eu-sanctions-and-russian-manoeuving-why-brussels-needs-stay-its-course-while-shifting> (staženo 28. listopadu 2020).

2.2. Jednotlivé sankční vlny

První kolo sankcí uvalila EU a její spojenci v návaznosti na anexi Krymu. V Rozhodnutí rady 2014/119/SZBP ze dne 5. března 2014 stojí, že „Rada co nejdůrazněji odsoudila veškeré použití násilí na Ukrajině. Vyzvala k okamžitému ukončení násilí na Ukrajině a k plnému dodržování lidských práv a základních svobod,“⁴⁵ a následně je vypsán seznam osob, na které jsou uvaleny v souvislosti s ukrajinskou krizí sankce. Další zpřísnující sankce byly přijaty v červnu a zakazovaly obchod, dodávky a transfer technologií v oblasti infrastruktury a těžby nerostných surovin na území Krymu a Sevastopolu.⁴⁶

Sankce cílící přímo na Ruskou federaci byly reakcí na ruskou agresi na Donbase a uvaleny byly krátce po sestřelení letu MH17. Přestože byly sankce připravovány již předtím, tak tato událost opět potvrdila nutnost uvalení sankcí a značně pomohla německé vládě prosadit uvalení sankcí na domácí půdě.⁴⁷ Tyto sankce byly uvaleny Rozhodnutím Rady 2014/1512/SZBP a cílily na celé sektory ruské ekonomiky. V textu stojí, že „hlavy států a předsedové vlád Evropské unie důrazně odsoudili nevyprovokované porušení svrchovanosti a územní celistvosti Ukrajiny ze strany Ruské federace a Ruskou federaci vyzvali, aby okamžitě stáhla své ozbrojené síly na své základny v souladu s příslušnými dohodami.“⁴⁸ V každém sektoru však existovaly výjimky, kterých se sankce netýkaly. „Ve výsledku takzvané sektorové sankce zřídka kdy ovlivnily všechny entity v jednom sektoru stejnou měrou.“⁴⁹ V září téhož roku došlo ke zpřísnění finančních sankcí a v březnu 2015 28 států Evropské unie spojilo zrušení sankčního režimu s plnou implementací Minských dohod.⁵⁰ Poté se již sankce zásadním způsobem nerozšiřovaly a docházelo pouze k menším

⁴⁵ Rozhodnutí Rady 2014/119/SZBP ze dne 5. března 2014 o omezujících opatřeních vůči některým osobám, subjektům a orgánům vzhledem k situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 66/26, 6. března 2014, [http://data.europa.eu/eli/dec/2014/119\(1\)/oj](http://data.europa.eu/eli/dec/2014/119(1)/oj) (navštíveno 14. března 2021).

⁴⁶ Článek 4 odst. 1 písm. A a článek 4 odst. 1 písm. B) Rozhodnutí Rady 2014/507/SZBP ze dne 30. července 2014, kterým se mění rozhodnutí 2014/386/SZBP o omezeních týkajících se zboží pocházejícího z Krymu nebo ze Sevastopolu v reakci na jejich protiprávní anexi, *Úřední věstník EU* L 226/20, 30. července 2014, <http://data.europa.eu/eli/dec/2014/507/oj> (navštíveno 14. března 2021).

⁴⁷ Bjorn Gens, „Germany’s Russia policy and geo-economics: Nord Stream 2, sanctions and the question of EU leadership towards Russia“, *Global Affairs* 5, č. 4–5 (2019): 1, <https://doi.org/10.1080/23340460.2019.1681013> (staženo 3. listopadu 2020).

⁴⁸ Rozhodnutí Rady 2014/512/SZBP ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnosti Ruska destabilizující situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 229/13, 31. července 2014, <http://data.europa.eu/eli/dec/2014/512/oj> (navštíveno 14. března 2021).

⁴⁹ Connolly, *Russia’s Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 64.

„As a result, so-called sectoral sanctions rarely affected all entities in the same sector in the same way.“

⁵⁰ European Council meeting (19 and 20 March 2015) – Conclusions, 20. března 2015, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2015/03/19-20/> (navštíveno 14. března 2021).

úpravám, zejména v návaznosti na stavbu Krymského mostu, zadržení ukrajinských lodí v Kerčském průlivu a otravu bývalého ruského agenta Sergeje Skripala.⁵¹

Navzdory propojení sankčního režimu s implementací Minských dohod se v Evropské unii začaly ozývat hlasy požadující zrušení protiruských sankcí. Hlavní proponentem zrušení sankcí byla dlouhodobě Francie, jejíž prezident Emanuel Macron prohlásil, že další znepřátelení si Ruska je zásadní chybou.⁵² Další kontroverze způsobuje projekt Nord Stream 2, od kterého není německá vláda ochotna ustoupit. V obou případech jde o součást Ruské strategie udržet si dobré vztahy s konkrétními zeměmi a narušit tak pokud možno jejich spolupráci.⁵³ Tato politika však je většinově neúspěšná a z praktického hlediska zatím nevedla v otázce sankcí k žádným ústupkům.⁵⁴ V souvislosti s otravou Alexeje Navalného však hlasy kritizující sankce ztratily na síle, a ani projekt Nord Stream 2 nemá jistou budoucnost.⁵⁵

2.3.Závěr

Evropský sankční režim je odpovědí na anexi Krymu a ruské angažmá na východě Ukrajiny, přičemž obojí je v přímém rozporu s mezinárodním právem. První sankce byly uvaleny v návaznosti na anexi Krymu a cílí na konkrétní osoby, které EU z tohoto skutku viní. Sektorové sankce byly uvaleny poté, co vypukla válka na východě Ukrajiny, ve které se Rusko vojensky angažovalo. Tyto sankce byly postupně zpřísnovány a v roce 2015 byly spojeny s plněním Minských dohod. Navzdory některým hlasům uvnitř EU je sankční režim stále aktivní a v souvislosti s nejnovějším vývojem došlo i k jeho rozšíření.

3. Evropský sankční režim

3.1.Cíle sankcí

Evropská unie a spolu s ní další státy sledují uvalením sankcí několik cílů, na začátek je však důležité podotknout, co cílem sankcí není. Sankční režim nebyl navržen se

⁵¹ Nigel Gould-Davies, „Russia, the West and Sanctions“, *Global Politics and Strategy* 62, č. 1 (2020): 12–13, <https://doi.org/10.1080/00396338.2020.1715060> (staženo 20. února 2021).

⁵² Robin Emott, Josh Irish a Andreas Rinke, „EU divisions over Russia mount as France, Germany seek peace in Ukraine“, *Reuters*, 6. října 2019, <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-russia-eu-idUSKCN1WL04D> (navštíveno 14. března 2021).

⁵³ Gens, „Germany’s Russia policy and geo-economics: Nord Stream 2, sanctions and the question of EU leadership towards Russia“, 11.

⁵⁴ Gould-Davies, „Russia, the West and Sanctions“, 15.

⁵⁵ „France presses Germany to ditch Nord Stream 2 over Navalny“, *Deutsche Welle*, 1. února 2021, <https://p.dw.com/p/3oh9X> (navštíveno 14. března 2021).

záměrem způsobit devastující ekonomické potíže a jeho cílem není okamžitý a absolutní obrat ruské politiky vůči Ukrajině. Přestože by se druhý jmenovaný bod zdál být ideálním výsledkem sankcí, není reálné jej dosáhnout. Takto tvrdé sankce by mnohem pravděpodobněji vyprovokovaly silnou eskalaci již tak závažného konfliktu.⁵⁶

Dle Nařízení Rady EU č. 833/2014 byly sankce uvaleny „s cílem zvýšit náklady na akce Ruska, které narušují územní celistvost, svrchovanost a nezávislost Ukrajiny, a podpořit mírové urovnání krize.“⁵⁷ Richard Connolly charakterizuje cíle sankcí následovně; Zaprvé je jejich cílem vyjádřit nesouhlas s ruskými aktivitami na Krymu a na Ukrajině a vyjádřit tak Ukrajině podporu. Za druhé mají demonstrovat odhodlanost Západu zachovat geopolitický status quo. Za třetí demonstrovat schopnost Západu jednotně a efektivně reagovat na další kroky, jejichž cílem by byla destabilizace mezinárodního systému. Dále uvalit ekonomickou zátěž na Ruskou federaci a z dlouhodobého hlediska ovlivnit její zahraniční politiku. A nakonec odradit Rusko od další eskalace na Ukrajině jednak skrze samotné sankce a jednak skrze hrozbu jejich dalšího utužování.⁵⁸ Ekonomické sankce jsou dále doplněny diplomatickými opatřeními, kterými bylo například vyloučení Ruska z uskupení G8 či zrušení pravidelných summitů EU a Ruské federace.⁵⁹

3.2. Rozdíly v uvalených sankcích

Sankce na Ruskou federaci uvalilo více západních států, a přestože se tato práce zabývá evropským sankčním režimem, je nutné poukázat na několik základních rozdílů mezi evropskými a zejména americkými sankcemi. Základním rozdílem mezi evropskými a americkými sankcemi jsou jejich cíle. USA spojily uvalení sankcí nejen s událostmi na Ukrajině, ale i s dalším počínáním Ruské federace na mezinárodní scéně. „Washington formuloval rozličnou sadu cílů spojenou s kybernetickou bezpečností, lidskými právy, ruskou činností v Sýrii a ruskou energetickou politikou.“⁶⁰ Ze své podstaty jsou také

⁵⁶ Christie, „The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia“, 52.

⁵⁷ Nařízení Rady (EU) č. 833/2014 ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 229/1, 31. července 2014. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32014R0833> (navštíveno 15. března 2021).

⁵⁸ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 57–60.

⁵⁹ „Omezující opatření EU v reakci na krizi na Ukrajině“, *Evropská rada Rada Evropské unie*, 5. října 2020, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/> (navštíveno 15. března 2021).

⁶⁰ András Deák, „From interdependence to vulnerability: EU-Russia relations in finance“, in *Post-Crimea shift in EU-Russia relations: From Fostering Interdependence to Managing Vulnerabilities*, eds. Kristi Raik a András Deák. Tallinn: International Centre for Defence and Security, 2019, 165. <http://www.tepsa.eu/from-interdependence-to-vulnerability-eu-russia-relations-in-finance-andras-deak-iwe-hungary/> (staženo 28. listopadu 2020).

Spojené státy schopny flexibilněji měnit stávající sankční režim, což přispívá k nejistotě Ruska, co se dalšího utužování sankcí týče. EU na druhé straně, jakožto mezivládní organizace, není v otázce změn sankcí tak flexibilní a zároveň je limitovaná větší provázaností ekonomik členských států s ruskou ekonomikou.⁶¹

Největším strukturálním rozdílem mezi evropskými a americkými sankcemi je fakt, že evropské firmy nemusely ukončit kontrakty podepsané před uvalením sankcí, zatímco ty americké ano. Z tohoto důvodu nebyly evropské firmy zasaženy tak silně jako jejich americké protějšky.⁶² Mimo to si každá uvalující země nastavila sankce dle vlastních preferencí a zahraničněpolitických zájmů. Japonsko tak například neuválilo sankce na ruský energetický průmysl, neboť má velký zájem na spolupráci s Ruskem v této oblasti. Zájem, který ruská strana opětuje.⁶³

Problematické z hlediska evropsko-amerických vztahů je také zpřísnění amerických sankcí v roce 2017, díky němuž může prezident USA uvalovat sekundární sankce na neamerické osoby obchodující s Ruskem v sankciovaných oblastech. Pod kritiku se tak především dostal plánovaný plynovod Nord Stream 2, ale i existující Nord Stream a další potrubí. Americké ministerstvo zahraničí se však zavázalo neaplikovat sankce na projekty uzavřené před rokem 2017, což se však v budoucnu může změnit.⁶⁴

3.3. Tvorba sankcí

Ruská federace je největší zemí, na kterou kdy byly ekonomické sankce uvaleny a neexistuje proto precedens, dle kterého by se Západ mohl řídit.⁶⁵ Při přípravě evropského sankčního režimu bylo vytvořeno šest základních kritérií, dle kterých se sankce musí řídit. Prvním kritériem je efektivita; sankce musí vyústit ve značné, ale ne katastrofální ekonomické škody. Dalším důležitým kalkulem bylo porovnání dopadů sankcí na ruskou a unijní ekonomiku, přičemž dopady na unijní státy musí být značně nižší než dopady na Rusko. Dále bylo nutné nastavit sankce tak, aby se celková zátěž rovnoměrně rozprostřela jak mezi všemi sektory, tak mezi jednotlivými státy, aby nedošlo ke znevýhodnění

„Washington formulated a diverse set of goals related to cybersecurity, human rights, Russian action in Syria and Russian energy policy.”

⁶¹ Ibid., 166.

⁶² Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 67.

⁶³ Anna Kireeva, „A New Stage in Russia-Japan Relations: Rapprochement and its Limitations”, *Asia-Pacific Review* 26, č. 2 (2019), 79, <https://doi.org/10.1080/13439006.2019.1692526>.

⁶⁴ Lohmann, Sascha a Kirsten Westpjal, „US-Russia Policy Hits European Energy Supply“, *SWP Comment*, č. 6 (únor 2019): 3–4, <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2019C06/> (staženo 3. listopadu 2020)

⁶⁵ Gould-Davies, „Russia, the West and Sanctions“, 7.

některých zemí v rámci EU. Sankce musely být nastaveny tak, aby se doplňovaly se sankcemi ostatních zemí a důležitým kritériem také byla schopnost EU je za pochodu upravovat. Posledním kritériem bylo pevné právní zakotvení sankcí a také jejich možné vymáhání.⁶⁶

Z těchto kritérií v praxi vyplynulo následující: Jelikož je Ruská federace primárně exportérem energie, tak musí jakékoliv sankce doufající ve značný efekt cílit na produkci a export ropy a zemního plynu. Jelikož jsou však unijní země na ruském exportu energetických surovin do velké míry závislé, je uvalení striktních sankcí v tomto odvětví problematické a pokud by uvaleny byly, nesplňovaly by druhá dvě kritéria.⁶⁷ Dále bylo dle třetího a z části i prvního kritéria nežádoucí radikální omezení exportu pouze v jednom konkrétním odvětví. Ideálním se ukázal být finanční sektor, neboť se dotýká celé ruské ekonomiky, a protože ruské firmy, mnohdy státem ovládané, měly na západních trzích značný dluh a zároveň nebyly pro západní finanční trh nepostradatelné. Mimo to mělo Rusko relativně velký zahraniční dluh.⁶⁸ Tyto sankce zároveň bylo možné koordinovat s dalšími spojenci, zejména Spojenými státy. Dalším sektorem, na který byly sankce uvaleny, je zbrojní průmysl. Byť sankce na tento sektor v některých ohledech nekorespondují se základními kritérii, vychází z logiky věci, kdy EU sankcionuje Ruskou federaci za její mezinárodně protiprávní vojenské angažmá na Ukrajině. Sankce cílící na energetický sektor jsou specifické z jiného důvodu. Jejich smyslem je z dlouhodobého hlediska omezit schopnost Ruska přejít na těžbu v nových nalezištích, na kterou je třeba pokročilejších technologií. Z toho důvodu se z krátkodobého hlediska neočekává jejich úspěšnost, avšak mají se projevit v horizontu pěti až deseti let.⁶⁹

3.4. Obecný přehled sankcí

Ve své finální podobě cílí evropský sankční režim na tři odvětví ruské ekonomiky, energetický sektor, vojenský průmysl a finančnictví, přičemž sankce zaměřené na energetický sektor jsou podrobně rozebrány v následující podkapitole. Sektorem, ve kterém je očekáván nejmenší efekt, je zbrojní průmysl, a to z důvodu, že jeho provázanost se Západem a globální ekonomikou není tak veliká. Proto do Ruska proudilo relativně malé množství zahraničních investic a technologicky zaostávalo. To se začalo měnit až

⁶⁶ Christie, „The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia“, 54.

⁶⁷ Connolly, Richard, „The Effects of the Ukraine Crisis on the Russian Economy“, Report, *European Leadership Network* (červenec 2014): 2, <https://www.jstor.org/stable/resrep06731> (staženo 27. října 2020).

⁶⁸ Christie, „The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia“, 55.

⁶⁹ *Ibid.*, 56.

kolem roku 2010, tento proces však sankce narušily. Západu se zároveň ani netýká ruský export, který směřuje do jiných zemí a který je mnohdy prodloužením ruské zahraniční politiky. Z hlediska dopadu na Rusko mohou být důležitější ukrajinské sankce, neboť tamní zbrojní průmysl byl s tím ruským značně provázaný.⁷⁰ Evropský sankční režim jako takový uvaluje téměř kompletní zákaz prodeje či dovozu zboží a technologií, které je určeno k vojenským účelům. Jde jak o čistě vojenskou techniku, tak o „zboží a technologie dvojího využití“ totiž produkty, které je možné využít jak pro civilní, tak pro vojenské účely. Zakázáno je i poskytování služeb spojených se zbrojním průmyslem a také přímé či nepřímé financování ruského zbrojního průmyslu.⁷¹

Díky skutečnosti, že je ruská ekonomika závislá na zahraničním kapitálu, byly sankce cílící na finanční sektor navrženy tak, aby ruské firmy a banky ztratily přístup k zahraničním investicím a kapitálu. Jejich cílem bylo mít okamžitý účinek na ruský finanční systém a způsobit náhlé a okamžité přerušení všech finančních toků ze Západu. Sankce přímo cílí na ruské banky, které jsou ve státním vlastnictví nebo je vlastní osoby napojené na ruskou vládní garnituru. Tyto čtyři banky dohromady vlastnily před uvalením sankcí přes 50 % všech bankovních aktiv v Rusku.⁷² Mimo to byly omezeny půjčky s dobou splatnosti nad 90 dnů. Tento zákaz byl dále zpřísněn na maximální dobu splatnosti 30 dnů.⁷³

3.5.Sankce zaměřené na energetický sektor

Ruská federace je závislá na exportu nerostných surovin, zejména zemního plynu a ropy, což činí energetický sektor nejdůležitějším sektorem ruské ekonomiky, který sám o sobě přispívá do rozpočtu Ruské federace v průměru mezi 10 a 25 procenty HDP (v závislosti na globální ceně surovin).⁷⁴ Zároveň je toto odvětví nejčastějším cílem přímých

⁷⁰ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 121–134.

⁷¹ Nařízení Rady (EU) č. 833/2014 ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 229/1, 31. července 2014. <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/833/oj> (navštíveno 15. března 2021).

⁷² Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 168–170.

⁷³ Connolly, Richard, „THE IMPACT OF EU ECONOMIC SANCTIONS ON RUSSIA“, In *On target?: EU sanctions as security policy tools*, ed. Dreyer Iana a Luengo-Cabrera José, European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2015, 29, <https://www.jstor.org/stable/resrep07074.7> (staženo 27. října 2020).

⁷⁴ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 82.

zahraničních investic, které cílí především technologicky náročnější aspekty těžby ropy.⁷⁵ Zásadním problémem, kterému Ruská federace čelí, je, že současná naleziště se vyčerpávají a nová se nacházejí na hůře dostupných místech a k jejich těžbě je potřebná moderní technologie, kterou Ruská federace nedisponuje.

Evropské sankce byly implementovány v několika fázích. První byly uvaleny 31. července 2014 a zakazují prodej technologií, „které jsou vhodné pro ropný průmysl pro použití při průzkumu a těžbě ropy v hlubinných vodách, arktickém průzkumu a těžbě ropy nebo v projektech zaměřených na ropu z břidlic v Rusku.“⁷⁶ Například jde o plovoucí nebo ponorné vrtné nebo těžební plošiny, pojízdné vrtné soupravy či nástroje na vrtání nebo sondáž při zemních pracích.⁷⁷ Na tyto sankce navázala Evropská unie 12. září, kdy zakázala provozování služeb souvisejících s těžbou či průzkumem ve výše uvedených oblastech. Konkrétně se jedná o následující služby: vrty, zkoušení vrtů, těžbu dřeva a vystrojovací servis a dodávky specializovaných plavidel.⁷⁸ I u všech výše uvedených opatřeních platí, že neovlivňují kontrakty uzavřené před uvalením konkrétního opatření. Na energetický sektor dopadly také sankce uvalené na finanční sektor, přičemž mezi nejhůře zasaženými společnostmi byly pro Rusko klíčové energetické společnosti Rosneft', Transneft', Lukoil a Gazprom Neft'.⁷⁹

Dle Richarda Connollyho však mají uvalené sankce několik mezer, které snižují jejich celkový efekt. „Zprvce se sankce nedotkly dceřiných společností západních ropných společností operujících v Rusku.“⁸⁰ Tyto firmy tak mohly nadále působit v Rusku. Za další problém označuje fakt, že EU, na rozdíl od USA, nevalila žádné sankce na produkci zemního plynu.⁸¹

⁷⁵ Domínguez-Jiménez, Marta a Niclas Poitiers, „FDI another day: Russian reliance on European investment“, *Policy Contribution, Bruegel*, č. 3 (únor 2020): 2, <https://www.bruegel.org/2020/02/fdi-another-day-russias-reliance-on-european-investment/> (staženo 27. listopadu 2020).

⁷⁶ Článek 3 odst. 3) Nařízení Rady (EU) č. 833/2014 ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 229/1, 31. července 2014. <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/833/oj> (navštíveno 15. března 2021).

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Článek 1 odst. 3) Nařízení Rady (EU) č. 960/2014 ze dne 8. září 2014, kterým se mění nařízení (EU) č. 833/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 271/3, 12.9.2014. <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/960/oj> (navštíveno 15. března 2021).

⁷⁹ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 93.

⁸⁰ Ibid., 94.

„First, the sanctions did not affect the subsidiaries of Western oil field service companies operating in Russia“

⁸¹ Ibid., 94.

3.6.Závěr

Uvalené sankce sledují několik zahraničněpolitických cílů, přičemž ve vztahu k Rusku jde o jeho odrazení od další eskalace konfliktu na Ukrajině a k širší revizi jeho zahraniční politiky. Cílem sankcí není okamžitá a absolutní změna ruské zahraniční politiky, neboť takový cíl je nereálný a snaha o něj by pouze vedla k další eskalaci sporu. Pro tvorbu sankcí byla vytvořena konkrétní kritéria, jimiž se tvůrci sankčního režimu řídili a jejichž smyslem je zajistit, aby uvalené sankce byly efektivní, pro EU nedevastující, a právně pevně ukotvené. Samotné sankce pak cílí na 3 sektory ruské ekonomiky, přičemž z krátkodobého hlediska byl největší dopad očekáván od sankcí cílících na finanční sektor. Sankce mířící na energetický sektor sledují střednědobé a dlouhodobé cíle, které mají vést ke snížení budoucí produkce ropy a tím přispět ke snížení celkového ekonomického růstu země.⁸²

4. Porovnání uvalených sankcí s teorií

4.1.Jak vypadají ideální sankce?

Jak již bylo zmíněno, sankce uvalené proti Ruské federaci nemají precedent. Nikdy v historii nebyly uvaleny ekonomické sankce proti takto vojensky silné a ekonomicky vyspělé zemi, a proto i jejich srovnání s ostatními příklady uvalení sankcí má své limity. I přesto může dosavadní výzkum sankcí posloužit ke stanovení základních charakteristik, které by sankce měly mít, aby se zvýšila jejich efektivita a šance na úspěch.

Dosud nejkomplexnější a nejširší výzkum ekonomických sankcí provedli Hufbauer, Schott a Elliott (HSE) z PIIE (Peterson Institute for International Economics), přičemž zkoumali 174 případů uvalení sankcí za poslední století od konce první světové války a popisují, jak často a za jakých okolností jsou sankce úspěšné. Mezi obecné poznatky jejich bádání patří, že alespoň částečně úspěšných bylo 34 % ze zkoumaných případů, autoři však dodávají, že procentuální úspěšnost se značně lišila na základě toho, jaké cíle uvalující země sledovaly. Zatímco cíle sledující drobnější ústupky, autoři pro příklad uvádějí propuštění politických vězňů, uspěly v 50 % případů, snahy o změnu režimu v cílové zemi či jiné, výraznější snahy o zásah do cílových zemí, uspěly ve zhruba 30 %. Oproti tomu snahy o ukončení probíhajícího vojenského konfliktu, byť menšího, byly úspěšné jen

⁸² Christie, „The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia“, 56.

zhruba v jedné pětina případů.⁸³ Tento soubor případů využívají další výzkumníci jako základ pro své bádání.

Z jejich výzkumu vyplývá několik základních poznatků. Sankce nejnáze působí na demokratické země a bývají také úspěšnější mezi státy s navzájem kladnými vztahy. Spojenci mají v případě uvalení sankcí mezi sebou větší potřebu sankcím ustoupit, neboť pokračování sankcí hrozí zničením vzájemných pozitivních vztahů. Naopak autoritářské země mají empiricky větší sílu sankcím čelit.⁸⁴ Výše zmíněné souvisí se strukturou vítězné koalice v dané zemi, přičemž sankce cílené na autoritářské režimy musí být koncipovány specificky tak, aby ohrožovaly vítěznou koalici tamní vládnoucí garnitury.⁸⁵

Dalším důležitým závěrem je, že sankce zřídka kdy uspějí izolovaně, vždy musí být součástí širší strategie vůči danému státu. HSE však dodávají, že to, že ekonomické sankce nejsou schopny samy o sobě dosáhnout kýženého výsledku, neznamená, že by nebyly pro celkovou strategii důležité.⁸⁶ Mimo to je zásadní, aby uvalující země nabídly cílové zemi cestu, jak dosáhnout zrušení sankčního režimu.⁸⁷ V tomto smyslu jsou sankce součástí vyjednávání, jak bylo již rozebráno v předchozích kapitolách.

Úspěšné sankce musí uvalit co největší cenu na vládnoucí koalici v cílovém státu a zároveň musí být pro uvalující stát dlouhodobě udržitelné. Z výzkumu HSE vyplývá, že sankce musí stát cílovou zemi 3,3 % HDP, aby ustoupila zásadnějším zahraničněpolitickým požadavkům. Sankce by měly mít široký záběr a nesoustředit se pouze na jedno konkrétní odvětví. HSE ve své práci dále uvádějí, že úspěšnější jsou sankce, které jsou uvaleny v celé své šíři naráz než sankce, které jsou uvalovány postupně v delším časovém horizontu. Čím déle totiž sankce trvají, tím více se proti nim sjednotí obyvatelstvo cílové země a zároveň proti nim poroste odpor i v uvalující zemi.⁸⁸

A nakonec, pro uvalující státy platí, že sankce mají větší šanci na úspěch, pokud jsou všechny projevy státu konsistentní.⁸⁹ Problematické také je, pokud sankce uvaluje více států najednou. Na jednu stranu mají větší potenciál cílové zemi ublížit, na druhou stranu je obtížná jejich vzájemná koordinace a cíle spojenců se tak mohou více či méně lišit, čehož může cílový stát využít a narušit jednotu uvalujících zemí. Jakmile země svou jednotu

⁸³ Gary Clyde Hufbauer et al., *Economic Sanctions Reconsidered* (Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 3.ed., 2007), 158–159.

⁸⁴ *Ibid.*, 166–168.

⁸⁵ Allen, „The Determinants of Economic Sanctions Success and Failure“, 123.

⁸⁶ Hufbauer, *Economic Sanctions Reconsidered*, 162.

⁸⁷ *Ibid.*, 169.

⁸⁸ *Ibid.*, 168–172.

⁸⁹ Brzoska. „The Power and Consequences of International Sanctions“.

ztratí, tak začnou klesat šance sankcí na úspěch.⁹⁰ V ideálním případě jsou také uvalující země schopné uvalit takový sankční režim, které jim samotným nezpůsobí velké ekonomické a politické škody. Zároveň ale platí, že musí být vždy ochotné nějakou cenu za uvalení sankcí zaplatit. Dále je klíčové, aby sankční režim nezasáhl pouze jedno specifické odvětví.⁹¹ „Jedním příkladem opatření, kterým by mělo být předejito za jakýchkoliv kromě extrémních podmínek, je retroaktivní uplatnění sankcí k přerušení již uzavřených dohod.“⁹²

4.2.Srovnání s Evropských sankčním režimem

Rusko je autoritářská země. Byla jí v době uvalení sankcí a od té doby režim spíše utvrzuje své pozice.⁹³ Velká část podniků klíčových pro chod a financování země je buď ve státním vlastnictví nebo je ovládána vládní garnituře nakloněnými oligarchy. Jde o podniky, které jsou schopny konkurovat na mezinárodní scéně, přičemž se jedná především o podniky obchodující s nerostnými surovinami. Až 70 % ruského HDP pochází ze segmentů ekonomiky, které jsou částečně či plně kontrolované státem.⁹⁴ Z podstaty ruského režimu tedy vyplývá, že sankce budou mít automaticky nižší efektivitu, než kdyby byly uvaleny na demokratický stát. Zároveň musely cílit na klíčové podniky a osoby, na nichž ruská moc stojí. Tohoto cíle se sankce snaží dosáhnout jak specifickým cílením na konkrétní ruské oligarchy a státní představitele, příkladem může být Jurij Kovalčuk, Oleg Děripaska či Alexandr Bortnikov, tak uvalením sankcí na státem ovládané firmy jako je Rosneft' či Gazprom Neft'. Jelikož však mají volby v Rusku silný legitimizační prvek, Vladimir Gel'man označuje ruský režim za elektorální autoritativní režim (electoral authoritative régime)⁹⁵, tak i širší sankce necílicí jen na vládu napojené podniky a oligarchy mají své opodstatnění. Vláda se s nimi totiž musí efektivně vypořádat, aby si udržela svou legitimitu. Z podstaty autoritativního režimu je však její pozice v tomto ohledu lehčí, než kdyby bylo Rusko demokracií.

Vztahy mezi Evropskou unií a Ruskou federací nebyly nikdy snadné, nicméně

⁹⁰ Allen, „The Determinants of Economic Sanctions Success and Failure“, 132.

⁹¹ Hufbauer et al., *Economic Sanctions Reconsidered*, 177.

⁹² Ibid.

„One example of actions to avoid, in all but extreme situations, is the retroactive application of sanctions to cancel existing contracts.“

⁹³ Vladimir Jakovlevič Gel'man, *Authoritarian Russia: analyzing post-Soviet regime changes* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2015), 130.

⁹⁴ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 38.

⁹⁵ Gel'man, *Authoritarian Russia: analyzing post-Soviet regime changes*, 104.

v období krátce před uvalením sankcí se vzájemné vztahy oteplovaly a probíhala i jednání o bezvízovém pohybu mezi EU a Ruskem. Tato jednání byla ihned přerušena po vypuknutí krize na Ukrajině a uvalení prvních sankcí. Dá se tak říci, že Rusko bylo ochotno obětovat své relativně kladné vztahy s EU výměnou za svou politiku na Ukrajině.

Z teorie je patrné, že sankce samy o sobě zřídka kdy uspějí v dosažení větších změn v zásadních zahraničněpolitických politikách cílových zemí a že jejich šance na úspěch se zvyšují, jsou-li podpořeny dalšími kroky. Největší možnou podporou, kterou sankce mohly dostat, byla reálná hrozba nasazení vojenské síly ze strany EU (a zbytku Západu). Tato možnost však byla ihned zavržena.⁹⁶ EU nicméně navázala dalšími diplomatickými opatřeními kdy, jak již bylo dříve zmíněno, zrušila pravidelné summity EU a Ruské federace a přerušila jednání o bezvízovém pohybu osob. Rusko bylo také vyřazeno ze skupiny G8. Sankce však zůstaly hlavním nástrojem, kterým EU vyjadřovala svůj nesouhlas s ruským počínáním. Zároveň ale byla Rusku nabídnuta jasná cesta, jak ukončit sankční režim a alespoň částečně normalizovat vzájemné vztahy skrze plnění Minských dohod. Tehdejší evropská osmadvacítka k tomuto kroku přistoupila v březnu 2015 a tento závazek nadále platí.

Jak bylo popsáno výše v této kapitole, sankce cílí na ruskou vládnoucí koalici skrze specifická opatření uvalená na ruské státní představitele, oligarchy a státem ovládané firmy. Mimo to byly uvedeny v platnost i širší, sektorové sankce. Co se efektu těchto sankcí týče, liší se sektor od sektoru. Finanční sankce měly na ruskou ekonomiku okamžitý efekt a jejich plná síla dopadla okamžitě.⁹⁷ Tento efekt odpovídá „ideálním“ sankcím. V energetickém sektoru je však situace jiná a bude rozebrána níže. Vojenský sektor byl také zasáhnout okamžitě, nicméně jeho propojení s evropskými ekonomikami není dostatečně silné, aby sankce způsobily větší škody.⁹⁸

A v neposlední řadě, velké množství států uvalilo na Ruskou federaci sankce. Potenciální dopad sankcí byl tak značně znásoben, zároveň však každá země uvalila jiné sankce s jinými cíli. Ani samotné státy EU nejsou v otázce sankcí jednotné a často vysílají různé signály, které, dle teorie, mají potenciál značně snížit efektivitu sankcí. Konkrétně lze toto ilustrovat na příkladu Francie a Německa, kdy Francie pod vedením Emanuela Macrona lobovala za zrušení sankcí a kdy Německo navzdory sankcím pokračuje

⁹⁶ Christie, „The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia“, 53.

⁹⁷ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 168.

⁹⁸ *Ibid.*, 129.

s výstavbou plynovodu Nord Stream 2. Za zmínku stojí, že rozhodnutí EU nevztáhnout sankce i na již existující kontrakty je podpořeno výzkumem HSE, kteří, jak bylo zmíněno výše, tento krok, ke kterému se však USA uchýlily, nedoporučují.

4.3. Energetické sankce a teorie

Evropské sankce cílící na energetický režim se od ostatních sankcí uvalených na Ruskou federaci velmi liší, a to zejména v cíli, jehož chtějí dosáhnout. Jejich cílem je ze střednědobého až dlouhodobého hlediska snížit ruskou produkci ropy a připravit tak Rusko o značnou část budoucích výdělků z prodeje ropy. Aby toho dosáhly, zamezují sankce vývozu technologií a služeb potřebných k těžbě v hůře dostupných a technicky náročnějších nalezištích. Zároveň Rusko není schopné tyto technologie vyrábět.⁹⁹

Sankce do energetiky tak značně odbíhají od základních charakteristik, které by úspěšné sankce měly mít. Jejich efekt totiž není okamžitý a konkrétně v evropském případě je také zaměřený na jedinou konkrétní oblast, a to těžbu ropy. Evropské sankce zemní plyn neřeší a firmy obchodující v této oblasti tak na sankcích přímo netratí (samozřejmě se jich ale dotýkají sankce cílící na finanční sektor). V oblasti energetiky jdou také jasně vidět rozpory mezi jednotlivými uvalujícími zeměmi. Spojené státy sankcionují jak ropu, tak zemní plyn. Například Japonsko se však na energetiku svými sankcemi nezaměřuje, neboť jeho přednějším cílem je s Ruskou federací v této oblasti obchodovat. Tyto rozpory značně snižují efektivitu uvalených sankcí. Tyto rozdíly mezi uvalujícími zeměmi pak vedou ke sporům mezi nimi samotnými. Stavba plynovodu Nord stream 2 je trnem v oku americké administrativě a Spojené státy vynakládají nemalé diplomatické úsilí, aby přiměly Německo stavbu přerušit.¹⁰⁰

Tento přístup k uvalení sankcí na energetický sektor byl motivován jedinou, naprosto zásadní skutečností. Státy EU jsou na Ruském energetickém průmyslu závislé. Striktní sankce mající okamžitý a drtivý efekt by tak sice byly možné a Rusku by způsobily fatální škody, evropské země by však musely zaplatit neúnosnou cenu. Tato vzájemná závislost zabránila uvalení příkrých sankcí a tuto skutečnost reflektovaly také delší země, zejména Spojené státy, když své sankce také zacílily především na budoucí těžbu nerostných surovin.¹⁰¹

⁹⁹ Ibid., 98.

¹⁰⁰ Lohmann, Sascha a Kirsten Westpjal, „US-Russia Policy Hits European Energy Supply“, *SWP Comment*, č. 6 (únor 2019): 4, <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2019C06/> (staženo 3. listopadu 2020).

¹⁰¹ Ibid., 3.

4.4.Závěr

Západní spojenci, a v kontextu této práce konkrétně Evropská unie, museli své sankční režimy postavit z mnoha důvodů jinak, než by měly „ideální“ sankce vypadat, a to z jednoduchého důvodu. Ruská federace je ekonomicky a vojensky příliš vyspělá země na to, aby se jí dalo s pomocí sankcí srazit na kolena, aniž by uvalující státy nemusely zaplatit neúměrně vysokou cenu. Opatření tak nemohla být příliš tvrdá a mnohde bylo nutné najít kompromis a vymyslet jiné způsoby, jak sankce uvalit, tak, aby měly kýžený efekt a nepotopily i uvalující státy. Sankce cílící na energetický sektor jsou toho jasným důkazem. V jejich případě uvalující státy nenásledovaly základní princip uštvědit co největší újmu okamžitě, nýbrž sledují dlouhodobější cíle. Ani doprovodné kroky nemohly být příliš radikální, ozbrojená intervence západních států v Rusku je jen těžko představitelná. Západ se tak v mnoha ohledech vydal novou, neprobádanou cestou.

5. Dopady evropského sankčního režimu

5.1.Energetický sektor Ruské federace před uvalením sankcí

Jak již bylo řečeno, energetický sektor zastává stěžejní postavení v rámci ruské ekonomiky a přímo se podílí až na 25 % HDP, nepřímo je jeho vliv mnohem větší.¹⁰² Dále do něj proudí největší množství přímých zahraničních investic, přičemž ruské společnosti využívaly zahraniční kapitál k financování svých projektů. Mimo to také ruské společnosti na mnoha projektech přímo spolupracovaly, a stále spolupracují, se západními, respektive evropskými, společnostmi.¹⁰³

Ruská federace je v současné době závislá především na importu technologicky pokročilého vybavení, které není sama schopna vyrobit. Tento stav není nový, již za dob Sovětského svazu bylo třeba dovážet špičkové technologie ze Západu, neboť země bloku nebyly dostatečně technologicky vyspělé. Po rozpadu SSSR vzrostl vliv zahraničních firem, které v Rusku začaly investovat a dovážet vlastní technologie, což dále přispělo k úpadku ruského průmyslu specializujícího se na výrobu těžebního vybavení. Tento vývoj zvrátil až nástup Vladimira Putina k moci, kdy byly znárodněny velké společnosti obchodující s nerostnými surovinami a došlo k obnově kapacit Ruska na výrobu těžebního vybavení. Avšak navzdory tomuto obratu a státní intervenci nebylo Rusko schopné dohnat

¹⁰² Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 82.

¹⁰³ *Ibid.*, 78.

technologicky vyspělejší Západ, a tak i v době uvalení sankcí zůstávalo závislé na západních pokročilých technologiích.¹⁰⁴

Nerostné bohatství Ruské federace láká množství zahraničních investorů a naprostá většina přímých zahraničních investic plyne právě do tohoto sektoru. Nejčastěji jde o střednědobé, či v případě investic původně pocházejících z Ruska¹⁰⁵ krátkodobé investice, které se soustředí na geograficky relativně malé oblasti, kde těžba probíhá.¹⁰⁶ Velmi často byly obchody spojené s energetickým sektorem prováděny v dolarech, díky čemuž nebylo celé odvětví tolik náchylné na volatilitu finančního prostředí v Rusku.¹⁰⁷ Naopak je celý sektor značně propojený s pohyby cen nerostných surovin, přičemž přímé zahraniční investice kopírují pokles a růst těchto cen.¹⁰⁸

Energetický sektor je jak páteří ruské ekonomiky, tak její největší výzvou. Mezi největší strukturální problémy ruského hospodářství totiž patří fakt, že je tamní ekonomika závislá na ziscích z exportu surovin. Tyto zisky pak stát přerozděluje v rámci zbytku ruské ekonomiky, která není globálně konkurenceschopná.¹⁰⁹ Pokud se tedy dostane toto odvětví do problémů, pocítí to celá ekonomika Ruska. Největší současný problém byl již nastíněn v předchozích kapitolách, totiž postupné vyčerpávání současných nalezišť a potřeba přechodu na nová. Naleziště na Sibiři a v arktických mořích se tak mají stát v letech 2030 až 2040 zásadními. Ruská federace však sama o sobě nedisponuje technologiemi potřebnými k vykonání tohoto kroku, byť se s pomocí masivních státních investic snaží tento problém vyřešit.¹¹⁰ Dalším problémem je fakt, že výhledově bude poptávka po ropě klesat. Evropská unie, největší obchodní partner Ruské federace, se vydává cestou dekarbonizace a zelené politiky, přičemž tento trend se s největší pravděpodobností v dohledně době nezvrátí. Navíc tento posun od ropy, a později od fosilních paliv obecně,

¹⁰⁴ Ibid., 84–91.

¹⁰⁵ Většina investic do ruské ekonomiky pochází ze zemí Evropské unie, konkrétně mezi 55 % a 75 %. Tento nepřesný údaj je způsoben tím, že některé z těchto investic pouze skrze EU prochází, jejich originální původce je však jiný. Mezi největší evropské investory patří Francie, Německo a Nizozemí. To však spolu s Kypru patří mezi státy, ze kterých do Ruska plyne množství investic, které mají původ jinde, nejčastěji v Rusku. Díky tomu je samotné Rusko druhým největším zdrojem „zahraničních“ investic.

Domínguez-Jiménez a Poitiers, „FDI another day: Russian reliance on European investment“, 1–4.

¹⁰⁶ Marta Domínguez-Jiménez a Niélas Poitiers, „An analysis of EU FDI inflow into Russia“, *Russian Journal of Economics* 6, č. 2 (červen 2020): 150–152, <https://rujec.org/article/55880/> (staženo 27. listopadu 2020).

¹⁰⁷ Ibid., 155.

¹⁰⁸ Domínguez-Jiménez a Poitiers, „FDI another day: Russian reliance on European investment“, 2–5.

¹⁰⁹ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 30.

¹¹⁰ Ibid., 97–98.

může vyústit i v pokles evropských investic.¹¹¹ Aby Rusko alespoň částečně tento problém vyřešilo, bude nuceno najít nová odbytiště, především v Asii, přičemž uvalené sankce tuto potřebu pouze umocnily. Dále mají přímé zahraniční investice do nerostných surovin mají negativní vliv jak na celkový objem investic proudících do cílové země, tak na její HDP. Investoři se soustředí na nerostné suroviny a ostatním odvětvím se tak nedostává dostatečné množství investic.¹¹² Investice do energetického sektoru také nijak nepřispívají k rozvoji dalších odvětví, respektive je tento přenos jen velmi omezený.¹¹³ A nakonec, stejně jako v jiných odvětvích ruské ekonomiky, fakt, že je značné množství společností ovládáno státem, omezuje volnou soutěž a snižuje inovativnost daných společností, což z dlouhodobého hlediska vede ke snížení jejich konkurenceschopnosti a poklesu produktivity.¹¹⁴

5.2. Vliv sankcí na energetický sektor

Ruský energetický sektor byl zasažen jak sankcemi, jejichž cílem bylo znemožnit nákup nových, technologicky pokročilých produktů a služeb, tak sankcemi cílícími na finanční sektor. Ruská snaha zmírnit dopady sankcí na tamní ekonomiku se proto zaměřila na tři cíle; Za prvé najít alternativní zdroje financování celého odvětví, a to jak domácí, tak zahraniční. Za druhé zajistit nová odbytiště pro nerostné suroviny. A za třetí nahradit západní technologie buď ruskými, či zahraničními zdroji.¹¹⁵

Přímo zasažené byly největší společnosti obchodující s ropou, v případě USA šlo i o společnosti obchodující s plynem, například Rosneft', Transneft', Lukoil či Gazpom Neft'. Na firmy obchodující s ropou tak dopadly jak sankce, které připravily firmy o přísun zahraničního kapitálu, například ve formě úvěrů či přímých zahraničních investic, tak značný pokles cen ropy v roce 2014.¹¹⁶ Za této situace zasáhl stát a podpořil ruské společnosti nemalými finančními prostředky, aby je zachránil před bankrotem. Největší podporu od státu získal Rosneft', který měl také největší zahraniční dluh, jemuž dvakrát pomohla Ruská centrální banka směnit rubly získané z domácího prodeje dluhopisů za

¹¹¹ Domínguez-Jiménez a Poitiers, „FDI another day: Russian reliance on European investment“, 2.

¹¹² Domínguez-Jiménez a Poitiers, „An analysis of EU FDI inflow into Russia“, 151.

¹¹³ Domínguez-Jiménez a Poitiers, „FDI another day: Russian reliance on European investment“, 6.

¹¹⁴ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 37.

¹¹⁵ Ibid., 95.

¹¹⁶ Christie, „The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia, 57.

dolary potřebné ke splacení zahraničního dluhu.¹¹⁷ I dalším firmám se dostalo masivní pomoci, například Novatek, na něž uvalily sankce Spojené státy, byl schopen získat v přepočtu dvě miliardy dolarů. Takovéto podpory se však dostalo jen nejdůležitějším firmám, zatímco ostatní musely hledat zdroje jinde, a ani tak nebyla pomoc sama o sobě dostatečná. Z tohoto důvodu se vláda aktivně snažila diverzifikovat své zdroje a v hledání nových investorů se obrátila zejména na asijské země. Rosneft tak prodal akcie některých svých dceřiných společností indickým a čínským firmám, čímž získal potřebný kapitál.¹¹⁸ Konkrétně šlo například o prodej 20 % společnosti Verněčonskneftgazu (Верхнеочонскнефтегаз) čínské společnosti Beijing Gas za 1,1 miliardy dolarů.¹¹⁹

Pozornost ruské vlády se v této souvislosti upřela především na Čínu, která představuje významný trh a zdroj možných investic a zároveň je jako jediná alespoň částečně schopná konkurovat Západu, co se přímých zahraničních investic týče. Čína například svojí masivní investicí v hodnotě 12 miliard dolarů zachránila Jamalský projekt.¹²⁰ Navzdory tomuto zásahu však takovéto jednorázové čínské investice prozatím nemohou konkurovat těm evropským. „Jelikož čínské investice mají formu financování specifických projektů, které prospívají čínským státním zájmům, spíše než volnému trhu, nemohou nahradit Západní kapitál.“¹²¹

Díky masivní státní intervenci, využití nových zdrojů financí a poklesu cen rublu byl ruský ropný průmysl schopen úvodní dopad finančních sankcí zvládnout a investice do něj v dalších letech rostly rychleji než do jiných sektorů.¹²² Příjmy státu z energetiky tak, mimo pokles v letech 2015 a 2016, začaly opět růst a v roce 2018 činily 46 % příjmů státu.¹²³

Překonání závislosti na importu technologií ze Západu se stalo ihned po uvalení sankcí prioritou Ruska. Za tímto účelem představil tehdejší premiér Medveděv v roce 2015

¹¹⁷ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 103.

¹¹⁸ Ibid., 107.

¹¹⁹ Katya Golubkova, „Rosneft eyes Chinese gas market after Beijing Gas deal“, *Reuters*, 29. červen 2017, <https://www.reuters.com/article/us-russia-rosneft-china-gas-idUKKBN19K253?edition-redirect=uk> (navštíveno 25. dubna 2021).

¹²⁰ Gould-Davies, „Russia, the West and Sanctions“, 15.

¹²¹ Ibid., 15.

„Since Chinese investment takes the form of specific project financing that serves Chinese state interests, rather than free capital, it cannot supplant Western finance.“

¹²² Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 109.

¹²³ Tatiana Mitrova a Vitaly Yermakov, „Russia's Energy Strategy-2035: Struggling to Remain Relevant“, *Ifri, Russia.Nei.Reports*, č. 28 (prosinec 2019): 14, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/mitrova_yermakov_russias_energy_strategy_2019.pdf (staženo 6. dubna 2021).

rozsáhlý plán, jehož cílem je zvýšit schopnost Ruské federace vyrábět potřebné technologie na domácí půdě. Na jeho naplnění se podílí ministerstva průmyslu a obchodu, vzdělání, ochrany životního prostředí, energetiky a dále zástupci předních energetických společností. Výsledkem tohoto úsilí má být snížení závislosti na Západu, avšak ne úplná soběstačnost.¹²⁴ Mimo to začalo Rusko navyšovat import zmíněných produktů ve třetích zemích a zejména Čína se stala pro Rusko důležitým partnerem, kdy například navýšila svůj podíl prodeje vrtných souprav z 19 % na 35 %. Dále vzrostl import ze zemí Eurasijského ekonomického svazu, zejména z Běloruska a Kazachstánu. Dle Richarda Connollyho však v těchto případech může jít o západní produkty, které se pouze dostávají do Ruska jinou cestou.¹²⁵

Samostatnou kapitolou jsou kontrakty uzavřené mezi ruskými a západními, respektive evropskými, firmami. Zatímco společné projekty amerických a ruských společností byly sankcemi pozastaveny či přerušeny, například spolupráce Rosnefti a Exxonu,¹²⁶ evropské projekty mohly pokračovat. Přerušena tak nebyla spolupráce Rosnefti se společnostmi BP, např. na Východní Sibiři,¹²⁷ a ENI v Černém a Barentsově moři,¹²⁸ ani Gazpromnefti a Shellu.¹²⁹

5.3. Změny v Energetických strategiích Ruské federace

Ruská federace vydala do dnešního dne tři energetické strategie, které nastiňují roli energetického sektoru v Rusku a zároveň určují jeho další vývoj. Energetická strategie k roku 2030 schválená v roce 2009, si kladla za cíl zmodernizovat energetickou infrastrukturu a využít energetický sektor k rozvoji zbytku země. Nastíněným cílem bylo také přeměnit celé odvětví, aby se stalo inovativním a stimulovalo technologický pokrok

¹²⁴ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 95–97.

¹²⁵ Ibid., 100.

¹²⁶ Ernest Scheyder a Vladimir Soldatkin, „Exxon quits some Russian joint ventures citing sanctions“, *Reuters*, 28. únor 2018, <https://www.reuters.com/article/us-exxon-mobil-russia-rosneft-oil-idUSKCN1GC39B> (navštíveno 18. dubna 2021).

¹²⁷ BP Russi, „Partnership with Rosneft“, https://www.bp.com/en_ru/russia/home/who-we-are/partnership.html (navštíveno 18. dubna 2021).

¹²⁸ ENI, „Rosneft“, https://www.eni.com/en_RU/eni-russia/partners-projects/rosneft/rosneft.shtml (navštíveno 18. dubna 2021).

¹²⁹ Salym Petroleum, „Gazprom Neft and Shell to expand their joint project to develop the Salym Group of fields in KhMAO.“, <https://salympetroleum.com/media/news/gazprom-neft-and-shell-to-expand-their-joint-project-to-develop-the-salym-group-of-fields-in-khmao/> (navštíveno 18. dubna 2021).

v Rusku.¹³⁰ Implementace byla rozdělena do tří částí, přičemž v první se měly především vyřešit dopady krize z roku 2008. Přechod k rozvoji nových technologií a transformaci sektoru měl nastat ve druhé fázi, která měla začít okolo roku 2014. Třetí fáze počítala již s plně rozvinutým, moderním sektorem.¹³¹

Energetická strategie k roku 2035 z roku 2019 oproti předchozí více akcentuje potřebu diverzifikovat svůj export a snížit tak závislost na Evropě. Mimo to se soustředí na udržení ruské pozice na globálním trhu a s tím související příjmy z exportu, které jsou pro vládu zásadní. Plán však počítá s tím, že bude jen velmi těžké udržet stávající produkci ropy, a tak se soustředí především na rozvoj jiných zdrojů, zejména zemního plynu.¹³² Zároveň je nutné prodloužit životnost stávajících nalezišť a začít těžit na nových, aby produkce nepoklesla příliš. Možnost těžit na nových nalezištích je však spojena s nedostatkem potřebných technologií, přičemž je Rusko navzdory svým snahám stále závislé na importu ze zahraničí.¹³³ Strategie nabízí dva možné scénáře, jeden optimistický a jeden pesimistický. Dle prvního k roku 2035 poklesne produkce ropy jen nepatrně a export klesne o 3,3 %, dle druhého klesne produkce ropy o 12 % a export o 6,5 %.¹³⁴

Výše zmíněné scénáře závisí především na schopnosti Ruska diverzifikovat své zdroje, a to jak z technologického, tak finančního hlediska. Dále však ukazují, že si je Ruská federace vědoma neudržitelnosti dalšího růstu ropného průmyslu a hledá alternativu, zejména skrze zemní plyn, který mimo jiné není cílem evropských sankcí.

5.4. Vliv sankcí na zbrojní průmysl a finanční sektor

Primárním účelem sankcí uvalených na zbrojní průmysl je omezení schopnosti Ruska vyrábět zbraně, a ne způsobit rozsáhlé ekonomické škody. Přestože sankce ovlivnily nákup a dovoz vyspělých technologií ze Západu, tak jejich dopad nebyl dostatečně velký,

¹³⁰ Natalia Vasilievna Kuznetsova, „Energy Strategy of the Russian Federation“, *Mediterranean Journal of Social Sciences* 6, č. 5 (září 2015): 163, <https://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/view/7474> (staženo 6. dubna 2021).

¹³¹ *Energy Strategy of Russia for the period up to 2030* (Moscow: Institute of Energy Strategy, Ministry of Energy of the Russian Federation, 2010), 23–28, http://www.energystrategy.ru/projects/docs/ES-2030_%28Eng%29.pdf (staženo 6. dubna 2021).

¹³² Mitrova a Yermakov, „Russia’s Energy Strategy-2035: Struggling to Remain Relevant“, 9–12.

¹³³ *Ibid.*, 22.

¹³⁴ *ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ Российской Федерации на период до 2035 года*, (Москва: Правительство Российской Федерации, 2020). приложение №2 1, <http://static.government.ru/media/files/w4sigFOiDjGVDYT4IgsApssm6mZRb7wx.pdf> (staženo 6. dubna 2021).

aby způsobil Ruské federaci větší problémy.¹³⁵ Celkový objem obchodu se zbraněmi a zbrojnými systémy v Ruské federaci tedy i navzdory sankcím rostl. Zbrojní průmysl tak rostl zejména z důvodu vlastní domácí poptávky a také z důvodu exportu do třetích zemí, zejména do Indie. Rusko tak bylo k roku 2020 druhým největším exportérem zbraní na světě.¹³⁶

Z krátkodobého hlediska byly pro Rusko nejdrtivější sankce cílící na finanční sektor. Ihned po jejich uvalení došlo téměř k okamžitému přerušení přísunu zahraničního kapitálu do země. Zatímco v letech 2010 až 2013 proudilo do soukromého sektoru 18,6 miliard dolarů za kvartál, tak mezi třetími kvartály v letech 2014 a 2015 se došlo k značnému poklesu, který vyústil v negativní čísla, -23,6 miliard za rok. Následná obnova byla pomalá a nenastal tak strmý růst jako po finanční krizi v roce 2008.¹³⁷

Mimo to měly sankce značný efekt i na společnosti a banky, na které nebylo primárně cíleno. Ty totiž měly obavy se sankcionovanými společnostmi obchodovat, zároveň byly pod větším drobnohledem zahraničních firem.¹³⁸ Ruská vláda zareagovala snahou nahradit zahraniční zdroje domácími a zároveň se snažila nalézt alternativu k Západu. Rozsáhlými investicemi a finančními injekcemi se Rusku podařilo trh stabilizovat a tamním firmám se podařilo restrukturovat své finanční závazky a začaly se více spoléhat na kapitál pocházející od státních bank.¹³⁹ Fakt, že ruské firmy ztratily možnost přístupu k zahraničnímu kapitálu a že byly nuceny začít splácet svůj zahraniční dluh, vedl k tomu, že mezi lety 2014 a 2018 klesl zahraniční dluh z 715,9 miliard dolarů na 470,2 miliard dolarů.¹⁴⁰ Státní investice pocházely především z Rezervního fondu v němž bylo původně 90 miliard dolarů a který byl v roce 2018 zcela vyčerpán. Poté začala vláda využívat Fond národního bohatství.¹⁴¹

¹³⁵ Richard Connolly, „The Empire Strikes Back: Economic Statecraft and the Securitisation of Political Economy in Russia“, *Europe-Asia Studies* 68, č. 4 (2016): 756, <https://doi.org/10.1080/09668136.2016.1156056> (staženo 27. října 2020).

¹³⁶ Pieter D. Wezeman, Alexandra Kuimova a Siemon T. Wezeman, „Trends in International Arms Transfers, 2020“, *SIPRI Fact Sheet* (březen 2021): 4, https://sipri.org/sites/default/files/2021-03/fs_2103_at_2020.pdf (staženo 25. dubna 2021).

¹³⁷ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 180.

¹³⁸ *Ibid.*, 170.

¹³⁹ Connolly, „The Empire Strikes Back: Economic Statecraft and the Securitisation of Political Economy in Russia“, 762.

¹⁴⁰ Deák, „From interdependence to vulnerability: EU-Russia relations in finance“, 168.

¹⁴¹ *Ibid.*, 174.

5.5. Dopady evropského sankčního režimu na ruskou ekonomiku

Zhodnocení dopadů evropského sankčního režimu ztěžuje několik faktorů. Prvním a dost možná nejdůležitějším z nich je, že je ruská ekonomika závislá na obchodu s nerostnými surovinami.¹⁴² S uvalením sankcí v roce 2014 souběžně klesla světová cena ropy, dle cen WTI, ze 117 na 60 dolarů na barel, což mělo na ruskou ekonomiku devastující efekt.¹⁴³ Hodnota rublu vůči dolaru značně poklesla a import se ztenčil.¹⁴⁴ Dalším faktorem je, že ruská ekonomika zpomalovala již před uvalením sankcí v roce 2014.¹⁴⁵ Na vině byly především strukturální nedostatky ruského hospodářství.¹⁴⁶ Mezi ty patří výše zmíněná závislost na nerostných surovinách, demografická proměna země, kdy dle prognóz do roku 2015 klesne ruská populace o 7 %, přičemž bude muset stát řešit stoupající počet lidí v důchodovém věku, či vysoká míra korupce a velké množství státem vlastněných firem.¹⁴⁷

Celkový dopad sankcí je tak odhadován na 1,5 % HDP, přičemž celkový pokles byl 3,7 %. Zároveň s tím byl kumulativní pokles HDP, zaviněný sankcemi, do roku 2017 zhruba 2,4 %.¹⁴⁸ Mimo to došlo také ke značnému poklesu zahraničních investic, které do té doby, zejména po vstupu do WTO, rostly¹⁴⁹ a v roce 2013 byla Ruská federace třetím největším příjemcem přímých zahraničních investic na světě.¹⁵⁰ Za rok 2014 tak klesly zahraniční investice o 69,7 %¹⁵¹ a za rok 2015 o dalších 66,3 %.¹⁵² Tento pokles je zároveň

¹⁴² Connolly, Richard, Philip Hanson a Michael Bradshaw. „It’s déjà vu all over again: COVID-19, the global energy market, and the Russian economy“. *Eurasian Geography and Economics* 61, č. 4–5 (2020): 7, <https://doi.org/10.1080/15387216.2020.1776627> (staženo 27. října 2020).

¹⁴³ „Crude Oil Prices - 70 Year Historical Chart“. *Macrotrends*, <https://www.macrotrends.net/1369/crude-oil-price-history-chart> (navštíveno 25. dubna 2021).

¹⁴⁴ Connolly, „The Empire Strikes Back: Economic Statecraft and the Securitisation of Political Economy in Russia“, 755.

¹⁴⁵ Richard Connolly, „The Effects of the Ukraine Crisis on the Russian Economy“, Report, *European Leadership Network* (červenec 2014): 1, <https://www.jstor.org/stable/resrep06731> (staženo 27. října 2020).

¹⁴⁶ Connolly, „The Empire Strikes Back: Economic Statecraft and the Securitisation of Political Economy in Russia“, 752.

¹⁴⁷ Domínguez-Jiménez a Poitiers, „An analysis of EU FDI inflow into Russia“, 145.

¹⁴⁸ Iikka Korhonen, „Sanctions and Counter-Sanctions — What Are their Economic Effects in Russia and Elsewhere?“, *Journal of the New Economic Association* 43 (2019): 6, https://www.researchgate.net/publication/336395187_Sanctions_and_Counter-Sanctions_-_What_Are_their_Economic_Effects_in_Russia_and_Elsewhere (staženo 3. listopadu 2020).

¹⁴⁹ James X. Zhan et al., *World Investment Report 2013: Global Value Chains: Investment and Trade for Development* (Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2013), 64, https://unctad.org/system/files/official-document/wir2013_en.pdf (staženo 21. února 2021).

¹⁵⁰ James X. Zhan et al., *World Investment Report 2014: Investing in the SDGs: An Action Plan* (Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2014), 71, https://unctad.org/system/files/official-document/wir2014_en.pdf (staženo 21. února 2021).

¹⁵¹ James X. Zhan et al., *World Investment Report 2015: Reforming International Investment Governance* (Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2015), 65, https://unctad.org/system/files/official-document/wir2015_en.pdf (staženo 21. února 2021).

spojen s tím, že se značně snížily investice původně pocházející ze samotného Ruska. V roce 2015 tak byl patrný značný pokles investic z Nizozemska a Kypru.¹⁵³

V roce 2016 začaly investice opět růst¹⁵⁴, avšak tento trend neměl dlouhého trvání, neboť v letech 2017 a 2018 objem investic opět klesal. V roce 2017 byl pokles zahraničních investic 32 %¹⁵⁵ a v roce 2018 šlo o dalších 48,6 %.¹⁵⁶ Mezi udávané důvody tohoto poklesu patří jak repatriace zahraničního kapitálu Ruskou federací, tak téměř stagnující HDP.¹⁵⁷ To sice od roku 2017 opět roste, avšak zdaleka ne tak rychle jako HDP jiných zemí.¹⁵⁸ Oproti tomu v EU vyústily sankce v pokles HDP, k roku 2015, o zhruba 0,25 %.¹⁵⁹ Tyto výsledky odpovídají záměrům popsáním v kapitole 3, totiž že sankce mají ruskou ekonomiku zatížit, avšak ne ji zničit, a zároveň nemají znamenat pro EU nepřiměřeně velké náklady. Mezi další dopady patří pokles výdělků zasažených společností a s tím spojené propouštění zaměstnanců.¹⁶⁰ Dále jde o zhoršující se ekonomickou a výzkumnou kooperaci se Západem, posílení protekcionismu, ekonomického nacionalismu a zhoršení již tak špatného obchodního prostředí v Ruské federaci.¹⁶¹

Ruská reakce nicméně dokázala zabránit nejhorším dopadům a její politika zbavování se zahraničních aktiv, aby mohla splatit stávající závazky a hromadění příjmů z ropy se vyplatila. Zároveň s tím posílil stát svoji autoritu a získal ještě větší kontrolu nad klíčovými sektory, přičemž konkrétně v bankovním sektoru je státem vlastněných 62 % firem. Dále se Ruská federace snaží vymanit ze závislosti na obchodu v dolarech a k tomuto cíli využívá jiné měny, především euro. Razantní posun od dolaru nastal po uvalení

¹⁵² James X. Zhan et al., *World Investment Report 2016: Investor Nationality: Policy Changes* (Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2016), 57, https://unctad.org/system/files/official-document/wir2016_en.pdf (staženo 21. února 2021).

¹⁵³ *Russia in Figures: 2017* (Moscow: Federal State Statistics Service (Rosstat), 2017), 434, https://www.gks.ru/free_doc/doc_2017/rusfig/rus17e.pdf (staženo 2. března 2021).

¹⁵⁴ James X. Zhan et al., *World Investment Report 2017: Investment and the Digital Economy* (Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2017), 17, https://unctad.org/system/files/official-document/wir2017_en.pdf (staženo 21. února 2021).

¹⁵⁵ James X. Zhan et al., *World Investment Report 2018: Investment and New Industrial Policies* (Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2018), 56, https://unctad.org/system/files/official-document/wir2018_en.pdf (staženo 21. února 2021).

¹⁵⁶ James X. Zhan et al., *World Investment Report 2019: Special Economic Zones* (Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2019), 56, <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2019> (staženo 21. února 2021).

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Mitrova a Yermakov, „Russia’s Energy Strategy-2035: Struggling to Remain Relevant“, 15.

¹⁵⁹ Christie, „The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia, 58.

¹⁶⁰ Korhonen, „Sanctions and Counter-Sanctions — What Are their Economic Effects in Russia and Elsewhere?“, 8.

¹⁶¹ Marek Dabrowski a Antoine Mathieu Collin, „Russia’s growth problem“, *Policy Contribution, Bruegel*, č. 4 (únor 2019): 10, <https://www.bruegel.org/2019/02/russias-growth-problem/> (staženo 27. listopadu 2020).

dalších sankcí ze strany Spojených států v roce 2018, kdy Rusko prodalo 80 % svých dolarových rezerv.¹⁶² Toto reflektuje rozdílný přístup Ruské federace k Spojeným státům a EU. Evropská unie zůstává i nadále nejdůležitějším obchodním partnerem Ruska, tudíž je přechod na eura v ekonomické rovině výhodnější než jiné alternativy. Navzdory sankcím totiž v roce 2014 celkový obchod s Evropskou unií vzrostl 6,5 % a to i přes propad cen ropy a ruské protisankce.¹⁶³ Ty se soustředily převážně na zemědělské plodiny, které však Rusko nebylo schopno samo doplnit, a tak je začalo dovážet z třetích zemí. Tyto sankce Rusko uvalilo v návaznosti na druhou vlnu evropských sankcí.¹⁶⁴ I zde je vidět v čem se uvalení sankcí na Rusko liší od jiných případů. Málomocný cíl sankcí má totiž možnosti uvalit vlastní efektivní sankce.¹⁶⁵

Snahy o nalezení alternativy k Západu nejsou v Ruské federaci nové, nicméně sankce tyto tendence posílily. Navzdory tomu je však obrat od Evropy nákladným a strukturálně náročným počinem. Například celkový obchod s Čínou se ani krátce po uvalení sankcí zásadním způsobem nezvýšil, za rok 2014 vzrostl o 0,8 % oproti zmíněným 6,5 % s EU.¹⁶⁶ Značný problém představuje vybudování infrastruktury, skrze níž by mohlo Rusko ve velkém množství exportovat své nerostné bohatství do asijských zemí. I po překonání tohoto problému však zůstane v pozici země vyvážející pouze nerostné bohatství, a ne produkty s přidanou hodnotou.¹⁶⁷ Navzdory těmto problémům, které zatěžují možnosti Ruska skutečně se odříznout od závislosti na Západu, vliv asijských zemí, zejména Číny, na ruskou ekonomiku pozvolna posiluje. Byla to právě Čína, na kterou se ruské banky obrátily po uvalení sankcí o finanční prostředky, která poskytla Rusku nové finanční produkty a navýšila své investice v Rusku.¹⁶⁸ Význam Číny tak ve finančním sektoru roste na úkor EU, byť je stále pozadu. To se však neprojevovalo na přímých zahraničních investicích, kdy, navzdory strategickému významu některých čínských investic, Čína za EU stále značně zaostává. V roce 2017, kdy začaly přímé zahraniční investice z EU do Ruska opět růst, investovala Čína v Rusku pouze 140 milionů dolarů, zatímco evropské

¹⁶² Gould-Davies, „Russia, the West and Sanctions“, 17.

¹⁶³ Connolly, „The Empire Strikes Back: Economic Statecraft and the Securitisation of Political Economy in Russia“, 764.

¹⁶⁴ Korhonen, „Sanctions and Counter-Sanctions — What Are their Economic Effects in Russia and Elsewhere?“, 4.

¹⁶⁵ Gould-Davies, „Russia, the West and Sanctions“, 16.

¹⁶⁶ Connolly, „The Empire Strikes Back: Economic Statecraft and the Securitisation of Political Economy in Russia“, 763.

¹⁶⁷ Richard Connolly, „IS RUSSIA AS AN ASIAN POWER? THE ECONOMIC DIMENSION OF RUSSIA'S TURN TO EAST ASIA“, *Il Politico*, NUOVA SERIES 79, č. 3 (2014): 57, <http://www.jstor.org/stable/44735408> (staženo 27. října 2020).

¹⁶⁸ Deák, „From interdependence to vulnerability: EU-Russia relations in finance“. 176.

investice se vyšplhaly na 15 miliard dolarů.¹⁶⁹ Zároveň s tím od roku 2019 množství investic do Ruské federace opět roste.¹⁷⁰ Diverzifikace zahraničních zdrojů tak, navzdory četným problémům, byla a stále je, jen relativně úspěšná.

5.6. Závěr

Uvalené sankce měly na Ruskou federaci značný dopad, a především finanční sankce způsobily ruským firmám rozsáhlé potíže. Tento úvodní nápor se však Rusku podařilo zmírnit a zároveň s tím se posílila i role státu v ekonomice. V návaznosti na sankce cílící na energetický sektor spustil stát rozsáhlé investice, díky kterým se energetický průmysl relativně zotavil. Oproti tomu však Rusko nebylo schopno nahradit západní technologie a další budoucnost těžby ropy je nejistá, což dokazují i oficiální vládní strategie.

Z dlouhodobého hlediska však nejsou vyhlídky ruské ekonomiky dobré, neboť pokles zahraničních investic s sebou nese také menší přísun technologických inovací a know-how, bez čehož bude z dlouhodobého hlediska ruská ekonomika zaostávat.¹⁷¹ Stát také posílil svoji pozici v ekonomice, což na jednu stranu umožnilo rychlejší a efektivnější řešení dopadů sankcí, zároveň to však ještě více upevnilo stávající problémy ruské ekonomiky; výhledově to může vést k menší konkurenceschopnosti a produktivitě ruského hospodářství.¹⁷²

6. Úspěšnost uvalených sankcí

6.1. Užitečnost sankcí uvalených na energetický průmysl

V první kapitole byly popsány argumenty profesora Davida A. Baldwina na základě kterých bude postup pro určení efektivnosti a úspěšnosti sankcí následující; Nejprve budou určeny cíle, které Evropská unie uvalením sankcí sleduje. Dále budou zváženy alternativní postupy, které mohla Evropská unie zvolit. A posléze bude zhodnocena míra dopadu sankcí, a to na základě závěrů z předchozí kapitoly, přičemž budou zváženy především cíle vztahující se na energetický průmysl, avšak kde to bude možné budou výsledky zobecněny

¹⁶⁹ García-Herrero a Xu, „How does China fare on the Russian market? Implications for the European Union“, 8–9.

¹⁷⁰ James X. Zhan et al. *World Investment Report 2020: International Production Beyond the Pandemic* (Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2020), 12. <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2020> (staženo 21. února 2021).

¹⁷¹ Deák, „From interdependence to vulnerability: EU-Russia relations in finance“. 169.

¹⁷² Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 195.

i na širší cíle sankcí.

Jak již bylo zmíněno v třetí kapitole, celkové cíle uvalených sankcí jsou následující: vyjádřit nesouhlas s ruskými aktivitami na Krymu a na Ukrajině a vyjádřit tak Ukrajině podporu, demonstrovat odhodlanost Západu zachovat geopolitický status quo, demonstrovat schopnost Západu jednotně a efektivně reagovat na další kroky ohrožující stabilitu mezinárodního systému, uvalit ekonomickou zátěž na Ruskou federaci a z dlouhodobého hlediska ovlivnit její zahraniční politiku a nakonec odradit Rusko od další eskalace na Ukrajině jednak skrze samotné sankce a jednak skrze hrozbou jejich dalšího utužování.¹⁷³ Zejména poslední dva cíle jsou velmi obtížně dosažitelné, neboť míří na zásadní změnu ruské zahraniční politiky. U sankcí cílících na energetický sektor jde specificky o snížení schopnosti Ruské federace těžit ropu ve střednědobém až dlouhodobém časovém měřítku.

Úspěšné naplnění cíle sankcí uvalených proti energetickému sektoru přímo souvisí s úspěšností širšího cíle uvalit ekonomickou zátěž na ruskou ekonomiku. Jejich případná úspěšnost dále ukáže fakt, že Evropská unie, respektive Západ, je schopna uvalit neortodoxní, jak bylo popsáno ve čtvrté kapitole, leč efektivní sankce, což dále přidá na důrazu demonstrativním efektům sankcí. Energetické sankce jsou tak přímo spjaté s širší efektivitou a účinností sankcí.

Dle Connollyho jsou možnými alternativami k ekonomickým sankcím propaganda, diplomacie a vojenské angažmá. Propaganda ve smyslu přimět ruskou veřejnost k vyvinutí tlaku na vládu, aby nepokračovala ve stávající politice by mohla uspět, byť by s největší pravděpodobností neuspěla, avšak nebyly by naplněny další cíle, které jsou momentálně sankcemi sledovány, především ty demonstrativního rázu. Z ekonomického hlediska by cena pro EU byla nižší, výsledek by však neodpovídal jejím záměrům.

Diplomatický nátlak by nebyl schopen vyslat dostatečně silný signál jak Rusku samotnému, tak mezinárodnímu společenství. Naopak pouze diplomatické signály by mohly spíše působit jako slabost Západu efektivně zasáhnout. Ekonomická cena by tak byla téměř nulová, pokud by však tato reakce byla brána jako slabost, zaplatila by EU svou reputací a prestiží. Cíle, kterých chce EU dosáhnout, by však naplněny nebyly. Vojenské angažmá, které bylo EU odmítnuto téměř okamžitě (viz. kapitola 3), s sebou nese jiné problémy. Být by úspěšný vojenský střet mohl splnit všechny cíle, které současné sankce

¹⁷³ Connolly, *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*, 57–60.

sledují, tak by cena, ekonomická, lidská, ekologická atd., byla příliš vysoká. Ekonomické sankce tak nabízejí ideální průnik, kdy na jednu stranu umožňují sledovat široké spektrum cílů, zároveň však nestojí EU, či Západ obecně, příliš vysokou cenu.

Jak bylo demonstrováno v minulé kapitole, Ruská federace byla nucena na uvalené sankce, a přerušení přísunu technologií ze Západu, reagovat rusifikací a diverzifikací. V rámci rusifikace Rusko iniciovalo rozsáhlý plán, jímž chce vytvořit domácí kapacity schopné produkovat potřebné technologie, diverzifikací se pak snaží snížit svou závislost jak na importech technologií z Evropy, tak na exportu nerostných surovin do Evropy. Navzdory snahám o spuštění domácí produkce je však Rusko stále ve velké míře závislé na importu klíčových technologií ze zahraničí.¹⁷⁴ Role neevropských zemí, co se investic a obchodu, souvisejícímu s těžbou nerostných surovin, týče se sice zvyšuje, důležitosti EU však zatím nedosahují. Z těchto zemí hraje největší roli Čína. Naproti tomu Rusko ve své energetické strategii k roku 2035 nově reflektuje jak skutečnost, že technologie související s těžbou ropy jsou strategické komodity a stát v tomto odvětví nesmí být závislý na zahraničí, tak fakt, že se nepředpokládá navýšení těžby ropy, spíše naopak. Pesimistické scénáře kalkulují i s poklesem produkce 12 %.¹⁷⁵

Sankce tak rozhodně měly značný vliv na Ruskou federaci, neboť tamní vláda musela výše zmíněnými způsoby reagovat na nastalou situaci. Státem podniknuté kroky mají zároveň značný rozsah a nedají se považovat za banální. Oficiální energetická strategie pak ukazuje, že si je vláda vědoma obtíží, které budou budoucí produkci ropy provázet. Zde je však nutné podotknout, že problémy s produkcí ropy nejsou spojené pouze s uvalenými sankcemi, ale i s poklesem evropské poptávky.

6.2.Závěr

Sankce se tedy ukázaly být efektivní a užitečné, neboť mají prokazatelný vliv na budoucí produkci ropy a zároveň jejich uvalení nestálo Evropskou Unii příliš velkou cenu. S vlivem, který mají, dále přispívají k naplnění dalších cílů, které Evropský sankční režim sleduje. Mimo to se prokázaly být užitečnými navzdory tomu, že logika jejich uvalení nekoresponduje s dosavadní představou o podobě efektivně uvalených sankcí (popsáno ve čtvrté kapitole). I tato skutečnost dále umocňuje jejich užitečnost při naplňování širších cílů sankcí, neboť ukazuje, že evropské státy jsou schopny uvalit neortodoxní, leč úspěšné,

¹⁷⁴ Mitrova a Yermakov, „Russia’s Energy Strategy-2035: Struggling to Remain Relevant“, 22.

¹⁷⁵ Ibid., 10.

sankce i proti velkým, ekonomicky silným zemím. Z celkového hlediska se tedy dají považovat za úspěšné.

Závěr

Sankce Evropské unie, které zasáhly energetický sektor Ruské federace, měly značný dopad a ruská vláda musela vynaložit nemalé úsilí, aby se s jejich následky vypořádala. Zprvce byly ruské firmy zasaženy finančními sankcemi, které situaci zvládly jen s masivní finanční pomocí státu, a zadruhé byly Evropskou unií uvaleny sankce specificky vytvořené tak, aby z dlouhodobého hlediska snížily schopnost Ruské federace produkovat ropu.

Pro účely zhodnocení úspěšnosti těchto sankcí byla v této bakalářské práci nejprve nastíněna teorie související s ekonomickými sankcemi, přičemž byly vysvětleny největší teoretické problémy této problematiky a poté byl představen teoretický rámec, dle kterého byla posléze úspěšnost sankcí zanalyzována. Dále byl představen kontext uvalení sankcí a zároveň byly popsány jednotlivé sankční vlny, které formovaly celkový sankční režim. Ve třetí kapitole byl sankční režim zanalyzován, a především byly podrobně popsány cíle, jež sankce sledují. Dále zde byly rozebrány úvahy, na jejichž základě byly sankce uvaleny. Oba tyto poznatky byly klíčové pro závěrečnou analýzu úspěšnosti sankcí. Z výzkumu teorie je také patrné, že sankce uvalené na energetický sektor se v mnohém liší od tradičních sankcí a v mnoha aspektech jdou i proti konvenční logice uvalování efektivních sankcí. Z tohoto důvodu byla čtvrtá kapitola věnována této problematice a uvalené sankce byly porovnány s „ideálním“ obrazem sankcí, který byl vytvořený na základě dosavadního výzkumu. Toto srovnání potvrdilo, že logika sankcí uvalených na energetický průmysl se v mnoha ohledech liší od konvenčních sankcí a z tohoto důvodu je zhodnocení jejich úspěšnosti o to důležitější. Pátá kapitola se věnovala dopadům sankcí jako takovým. Hlavním problémem tohoto bádání je odlišit dopad sankcí od jiných problémů, kterým musela ruská ekonomika ve sledovaném období čelit. Navzdory těmto problémům však lze konkrétní dopady, které sankce měly či mají, identifikovat. Z těchto jsou nejdůležitější dopady finančních sankcí na okamžitou finanční situaci zasažených firem a dále neschopnost importovat klíčové technologie nutné pro budoucí těžbu. Jak je však v kapitole poukázáno, postupný pokles těžby ropy by byl pravděpodobný i kdyby nebyly sankce uvaleny a krátkodobý dopad sankcí na klíčové firmy se státu podařilo zmírnit.

V závěrečné kapitole byly propojeny závěry předchozích kapitol a skrze teoretický rámec byla určena úspěšnost sankcí. Díky vlastnosti tohoto teoretického rámce

neposuzovat úspěšnost sankcí pouze na škále úspěch/neúspěch byla zanalyzována míra dopadu a také míra úspěšnosti jednotlivých cílů, které sankce sledují. Z hlediska cílů sankcí bylo nejprve konstatováno, že sankce uvalené na energetický sektor jsou součástí širších sankcí, avšak že jejich úspěch může značně přispět k celkové úspěšnosti sankcí, a to z několika důvodů. Za prvé jde o fakt, že ruská ekonomika je na energetickém průmyslu závislá, a tudíž mají tyto sankce velký potenciál jí z dlouhodobého hlediska uškodit. Dále je důležitá již zmíněná skutečnost, že se tyto sankce značně liší od jiných, konvenčních sankcí. Jejich úspěch proto může vyslat důraznější signál o schopnosti EU uvalit funkční, byť alternativní, sankce schopné ublížit i velkým zemím jako je Ruská federace. Dále byly zhodnoceny alternativy k uvalení sankcí s cílem zjistit, zda bylo uvalení sankcí nejlepší možnou variantou. Ve srovnání s dalšími alternativami vyšly ekonomické sankce nejlépe. Nakonec byly zanalyzovány dopady sankcí jako takových. Závěrem této analýzy je, že ekonomické sankce cílící na energetický sektor se dají považovat za úspěšné, neboť přiměly Rusko podniknout kroky, které nelze označit za banální, a navíc stále značně ovlivňují další budoucnost energetického průmyslu v Ruské federaci.

Tato práce se zabývá pouze úspěšností sankcí uvalených na energetický sektor, a to zejména těch, které mají za cíl omezit budoucí produkci ropy v Ruské federaci. Její ambicí není odpovědět, nakolik byl, či stále je, celkový sankční režim úspěšný nebo nakolik jsou současné kroky Ruska na mezinárodní scéně motivovány uvalenými sankcemi. Ve svém limitovaném rozsahu pouze ukazuje, že sankce uvalené na energetický sektor jsou úspěšné a jejich úspěch může značně napomoci celkové úspěšnosti uvalených sankcí.

Summary

European Union sanctions affecting the energy sector of the Russian Federation had a significant impact and the Russian government had to make considerable efforts to deal with their consequences. Firstly, Russian companies have been hit by financial sanctions, but thanks to the massive financial assistance from the state the companies have managed to deal with the situation. Secondly, the European Union has imposed sanctions specifically designed to reduce the Russian Federation's ability to produce oil in the long term.

In order to evaluate the success of these sanctions, this bachelor's thesis first outlined the theory related to economic sanctions, explaining the biggest theoretical problems of this issue and then introduced a theoretical framework, according to which the success of sanctions was analysed. Furthermore, the context of the imposition of sanctions was introduced and at the same time the individual waves of sanctions that formed the overall sanction regime were described. In the third chapter, the sanction regime was analysed and, above all, the objectives pursued by sanctions were described in detail. Moreover, the considerations in the EU on which sanctions were imposed were discussed. Both of these findings were key to the final analysis of the success of the sanctions. Research into the theory also showed that sanctions imposed on the energy sector differ in many ways from traditional sanctions and in many respects go against the conventional logic of imposing effective sanctions. For this reason, the fourth chapter was devoted to this issue and the imposed sanctions were compared with the “ideal” picture of sanctions, which was created on the basis of previous research. This comparison confirmed that the logic of sanctions imposed on the energy industry differs in many respects from conventional sanctions, and for this reason, it is all the more important to assess their success. The fifth chapter dealt with the effects of sanctions as such. The main problem of this research was to distinguish the impact of sanctions from other problems that the Russian economy had to face in the period under review. However, despite this problem, the specific effects that sanctions had can be identified. Of these, the most important are the effects of financial sanctions on the immediate financial situation of the affected companies and the inability to import key technologies necessary for future mining. However, as pointed out in the chapter, a gradual decline in oil production would be likely even if sanctions were not imposed and also the state managed to mitigate the short-term impact of sanctions on key companies.

In the final chapter, the conclusions of the previous chapters were connected and the

success of sanctions was determined through a theoretical framework. Due to the feature of this theoretical framework not to assess the success of sanctions only on the success / failure scale, the degree of impact was analysed, as well as the degree of success of the individual objectives pursued by the sanctions. In terms of the objectives of sanctions, it was first stated that sanctions imposed on the energy sector are part of broader sanctions, but that their success can significantly contribute to the overall success of sanctions, for several reasons. Firstly, it is the fact that the Russian economy is dependent on the energy industry, and therefore these sanctions have great potential to harm it in the long term. Also important is the already mentioned fact that these sanctions differ significantly from other, conventional sanctions. Their success may therefore send a stronger signal of the EU's ability to impose functional, albeit alternative, sanctions capable of harming large countries such as the Russian Federation. Furthermore, alternatives to the imposition of sanctions were evaluated in order to determine whether the imposition of sanctions was the best possible option. Compared to other alternatives, economic sanctions worked best. Finally, the effects of sanctions as such were analysed. The conclusion of this analysis is that economic sanctions targeting the energy sector can be considered successful, as they have forced Russia to take steps that cannot be described as trivial and, in addition, they still significantly affect the future of the energy industry in the Russian Federation.

This bachelor thesis deals only with the success of sanctions imposed on the energy sector, especially those aimed at reducing future oil production in the Russian Federation. Its ambition is not to answer to what extent the overall sanctions regime has been, or still is, successful, or to what extent Russia's current actions on the international stage are motivated by the sanctions imposed. To a limited extent, it only shows that the sanctions imposed on the energy sector are successful and their success can greatly help the overall success of the sanctions imposed.

Použitá literatura

Primární zdroje

BP Russia. „Partnership with Rosneft“. https://www.bp.com/en_ru/russia/home/who-we-are/partnership.html (navštíveno 18. dubna 2021).

Energy Strategy of Russia for the period up to 2030. Moscow: Institute of Energy Strategy, Ministry of Energy of the Russian Federation, 2010. http://www.energystrategy.ru/projects/docs/ES-2030_%28Eng%29.pdf (staženo 6. dubna 2021).

ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ Российской Федерации на период до 2035 года. Москва: Правительство Российской Федерации, 2020. <http://static.government.ru/media/files/w4sigFOiDjGVDYT4IgsApssm6mZRb7wx.pdf> (staženo 6. dubna 2021).

ENI. „Rosneft“. https://www.eni.com/en_RU/eni-russia/partners-projects/rosneft/rosneft.shtml (navštíveno 18. dubna 2021).

European Council meeting (19 and 20 March 2015) – Conclusions, 20. března 2015. <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2015/03/19-20/> (navštíveno 14. března 2021).

„France presses Germany to ditch Nord Stream 2 over Navalny“. *Deutsche Welle*, 1. února 2021, <https://p.dw.com/p/3oh9X> (navštíveno 14. března 2021).

Nařízení Rady (EU) č. 833/2014 ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 229/1, 31. července 2014. <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/833/oj> (navštíveno 15. března 2021).

Nařízení Rady (EU) č. 960/2014 ze dne 8. září 2014, kterým se mění nařízení (EU) č. 833/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 271/3, 12.9.2014. <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/960/oj> (navštíveno 15. března 2021).

„Omezující opatření EU v reakci na krizi na Ukrajině“. *Evropská rada Rada Evropské unie*, 5. října 2020, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/> (navštíveno 15. března 2021).

Rozhodnutí Rady 2014/119/SZBP ze dne 5. března 2014 o omezujících opatřeních vůči některým osobám, subjektům a orgánům vzhledem k situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 66/26, 6. března 2014. [http://data.europa.eu/eli/dec/2014/119\(1\)/oj](http://data.europa.eu/eli/dec/2014/119(1)/oj) (navštíveno 14. března 2021).

Rozhodnutí Rady 2014/507/SZBP ze dne 30. července 2014, kterým se mění rozhodnutí 2014/386/SZBP o omezeních týkajících se zboží pocházejícího z Krymu nebo ze Sevastopolu v reakci na jejich protiprávní anexi, *Úřední věstník EU* L 226/20, 30. července 2014. <http://data.europa.eu/eli/dec/2014/507/oj> (navštíveno 14. března 2021).

Rozhodnutí Rady 2014/512/SZBP ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 229/13, 31. července 2014. <http://data.europa.eu/eli/dec/2014/512/oj> (navštíveno 14. března 2021).

Russia in Figures: 2017. Moscow: Federal State Statistics Service (Rosstat), 2017. https://www.gks.ru/free_doc/doc_2017/rusfig/rus17e.pdf (staženo 2. března 2021).

Salym Petroleum. „Gazprom Neft and Shell to expand their joint project to develop the Salym Group of fields in KhMAO.“. <https://salympetroleum.com/media/news/gazprom-neft-and-shell-to-expand-their-joint-project-to-develop-the-salym-group-of-fields-in-khmao/> (navštíveno 18. dubna 2021).

Scheyder, Ernest a Vladimir Soldatkin. „Exxon quits some Russian joint ventures citing sanctions“. *Reuters*, 28. únor 2018, <https://www.reuters.com/article/us-exxon-mobil-russia-rosneft-oil-idUSKCN1GC39B> (navštíveno 18. dubna 2021).

„Události, komentáře“. *ČT24*, 9. prosince 2019, <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/219411000371209> (navštíveno 14. března 2021).

Zhan, James X. et al. *World Investment Report 2013: Global Value Chains: Investment and Trade for Development*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2013. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2013_en.pdf (staženo 21. února 2021).

Zhan, James X. et al. *World Investment Report 2014: Investing in the SDGs: An Action Plan*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2014. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2014_en.pdf (staženo 21. února 2021).

Zhan, James X. et al. *World Investment Report 2015: Reforming International Investment Governance*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2015. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2015_en.pdf (staženo 21. února 2021).

Zhan, James X. et al. *World Investment Report 2016: Investor Nationality: Policy Changes*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2016. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2016_en.pdf (staženo 21. února 2021).

Zhan, James X. et al. *World Investment Report 2017: Investment and the Digital Economy*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2017. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2017_en.pdf (staženo 21. února 2021).

Zhan, James X. et al. *World Investment Report 2018: Investment and New Industrial Policies*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2018. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2018_en.pdf (staženo 21. února 2021).

Zhan, James X. et al. *World Investment Report 2019: Special Economic Zones*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2019. <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2019> (staženo 21. února 2021).

Zhan, James X. et al. *World Investment Report 2020: International Production Beyond the Pandemic*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development, 2020. <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2020> (staženo 21. února 2021).

Sekundární zdroje

Allen, Susan Hannah. „The Determinants of Economic Sanctions Success and Failure“. *International Interactions* 31, č. 2 (2005): 117–138, <https://doi.org/10.1080/03050620590950097> (staženo 6. října 2020).

Baldwin, David A. *Economic Statecraft*. Princeton: Princeton University Press, 1985.

Baldwin, David A. a Robert A. Pape. „Evaluating Economic Sanctions“. *International Security* 23, č. 2 (podzim 1998): 189–198, <https://www.jstor.org/stable/2539384> (staženo 7. října 2020).

Barber, James. „Economic Sanctions as a Policy Instrument“. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* 55, č. 3 (červenec 1979): 367–384, <https://www.jstor.org/stable/2615145> (staženo 13. března 2021).

Brzoska, Michael. „The Power and Consequences of International Sanctions“. *E-INTERNATIONAL RELATIONS*, 19. května 2014, <https://www.e-ir.info/2014/05/19/the-power-and-consequences-of-international-sanctions/> (staženo 6. října 2020).

Bultrini, Antonio. „EU “Sanctions” and Russian Manoeuvring: Why Brussels Needs to Stay its Course while Shifting Gears“. *IAI Commentaries*, č. 20|46 (červen 2020): 1–5. <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/eu-sanctions-and-russian-manoeuving-why-brussels-needs-stay-its-course-while-shifting> (staženo 28. listopadu 2020).

Bushuev, V.V., a A. A. Troitskii. “The Energy Strategy of Russia until 2020 and real life. What is next?“. *Thermal Engineering* 54 (leden 2007): 1–7, <https://doi.org/10.1134/S0040601507010016> (staženo 6. dubna 2021).

Connolly, Richard. „IS RUSSIA AS AN ASIAN POWER? THE ECONOMIC DIMENSION OF RUSSIA'S TURN TO EAST ASIA“. *Il Politico*, NUOVA SERIES 79, č. 3 (2014): 41–58, <http://www.jstor.org/stable/44735408> (staženo 27. října 2020).

Connolly, Richard, Philip Hanson a Michael Bradshaw. „It’s déjà vu all over again: COVID-19, the global energy market, and the Russian economy“. *Eurasian Geography and Economics* 61, č. 4–5 (2020): 511–531, <https://doi.org/10.1080/15387216.2020.1776627> (staženo 27. října 2020).

Connolly, Richard. *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping Political Economy in Russia*. London and New York: Cambridge University Press, 2018.

Connolly, Richard. „The Effects of the Ukraine Crisis on the Russian Economy“. Report, *European Leadership Network* (červenec 2014): 1–6, <https://www.jstor.org/stable/resrep06731> (staženo 27. října 2020).

Connolly, Richard. „The Empire Strikes Back: Economic Statecraft and the Securitisation of Political Economy in Russia“. *Europe-Asia Studies* 68, č. 4 (2016): 750–773, <https://doi.org/10.1080/09668136.2016.1156056> (staženo 27. října 2020).

Connolly, Richard. „THE IMPACT OF EU ECONOMIC SANCTIONS ON RUSSIA“. In *On target?: EU sanctions as security policy tools*, ed. Dreyer Iana a Luengo-Cabrera José. European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2015, 29–38. <https://www.jstor.org/stable/resrep07074.7> (staženo 27. října 2020).

Dabrowski, Marek a Antoine Mathieu Collin. „Russia’s growth problem“. *Policy Contribution, Breugel*, č. 4 (únor 2019): 1–20. <https://www.bruegel.org/2019/02/russias-growth-problem/> (staženo 27. listopadu 2020).

Deák, András. „From interdependence to vulnerability: EU-Russia relations in finance“. In *Post-Crimea shift in EU-Russia relations: From Fostering Interdependence to Managing Vulnerabilities*, eds. Kristi Raik a András Deák. Tallinn: International Centre for Defence and Security, 2019, 162–181. <http://www.tepsa.eu/from-interdependence-to-vulnerability-eu-russia-relations-in-finance-andras-deak-iwe-hungary/> (staženo 28. listopadu 2020).

Domínguez-Jiménez, Marta a Niclas Poitiers. „An analysis of EU FDI inflow into Russia“. *Russian Journal of Economics* 6, č. 2 (červen 2020): 144–161. <https://rujec.org/article/55880/> (staženo 27. listopadu 2020).

Domínguez-Jiménez, Marta a Niclas Poitiers. „FDI another day: Russian reliance on European investment“. *Policy Contribution, Breugel*, č. 3 (únor 2020): 1–13. <https://www.bruegel.org/2020/02/fdi-another-day-russias-reliance-on-european-investment/> (staženo 27. listopadu 2020).

Drezner, Daniel W. „Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice“. *International Studies Review* 13, č. 1 (březen 2011): 96–108. <https://www.jstor.org/stable/23016144> (staženo 6. dubna 2021).

Emott, Robin, Josh Irish a Andreas Rinke. „EU divisions over Russia mount as France, Germany seek peace in Ukraine“. *Reuters*, 6. října 2019, <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-russia-eu-idUSKCN1WL04D> (navštíveno 14. března 2021).

García-Herrero, Alicia a Jianwei Xu. „How does China fare on the Russian market? Implications for the European Union“. *Working Paper, Breugel*, č. 8 (listopad 2019): 1–11. <https://www.bruegel.org/2019/11/how-does-china-fare-on-the-russian-market-implications-for-the-european-union/> (staženo 27. listopadu 2020).

Gel’man, Vladimir Jakovlevič. *Authoritarian Russia: analyzing post-Soviet regime changes*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2015.

Gens, Bjorn. „Germany’s Russia policy and geo-economics: Nord Stream 2, sanctions and the question of EU leadership towards Russia“. *Global Affairs* 5, č. 4–5 (2019): 1–20, <https://doi.org/10.1080/23340460.2019.1681013> (staženo 3. listopadu 2020).

Ghodoosi, Farshad. „The Sanctions Theory: A Frail Paradigm for International Law?“. *HARVARD INTERNATIONAL LAW JOURNAL*, <https://harvardilj.org/2015/02/the-sanctions-theory-a-frail-paradigm-for-international-law/> (staženo 6. října 2020).

Gould-Davies, Nigel. „Russia, the West and Sanctions“. *Global Politics and Strategy* 62, č. 1 (2020): 7–28, <https://doi.org/10.1080/00396338.2020.1715060> (staženo 20. února 2021).

Grant, Thomas D. „Annexation of Crimea“. *The American Journal of International Law* 109, č. 1 (leden 2015): 68–95, <https://www.jstor.org/stable/10.5305/amerjintelaw.109.1.0068> (staženo 14. března 2021).

Gregory, Paul Roderick. „Putin's 'Human Rights Council' Accidentally Posts Real Crimean Election Results“. *Forbes*, 5. května 2014, <https://www.forbes.com/sites/paulroderickgregory/2014/05/05/putins-human-rights-council-accidentally-posts-real-crimean-election-results-only-15-voted-for-annexation/?sh=2303197af172> (navštíveno 14. března 2021).

Hufbauer, Gary Clyde, et al. *Economic Sanctions Reconsidered*. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 3.ed., 2007.

Christie, Edward Hunter. „The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia“. *The RUSI Journal* 161, č. 3 (2016): 52–64, <https://doi.org/10.1080/03071847.2016.1193359> (staženo 6. října 2020).

Kim, Hyung Min. „Determining the Success of Economic Sanctions“. *Australian Journal of Political Science*, (jaro 2013): 85–100, <https://doi.org/10.1080/10361146.2012.731488> (staženo 6. října 2020).

Korhonen, Iikka. „Sanctions and Counter-Sanctions — What Are their Economic Effects in Russia and Elsewhere?“. *Journal of the New Economic Association* 43 (2019): 1–11, https://www.researchgate.net/publication/336395187_Sanctions_and_Counter-Sanctions_-_What_Are_their_Economic_Effects_in_Russia_and_Elsewhere (staženo 3. listopadu 2020).

Kořan, Michal. „Jednopřípadová studie“. In *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, ed. Petr Drulák. Praha: Portál, 2008, 29–62.

Kuznetsova, Natalia Vasilievna. „Energy Strategy of the Russian Federation“. *Mediterranean Journal of Social Sciences* 6, č. 5 (září 2015): 160–168. <https://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/view/7474> (staženo 6. dubna 2021).

Lektzian, David a Mark Souva. „An Institutional Theory of Sanctions Onset and Success“. *The Journal of Conflict Resolution* 51, č. 6 (prosinec 2007): 848–871, <https://www.jstor.org/stable/27638583> (staženo 6. října 2020).

Lohmann, Sascha a Kirsten Westpjal. „US-Russia Policy Hits European Energy Supply“. *SWP Comment*, č. 6 (únor 2019): 1–8, <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2019C06/> (staženo 3. listopadu 2020).

Mitrova, Tatiana a Vitaly Yermakov. „Russia’s Energy Strategy-2035: Struggling to Remain Relevant“. *Ifri, Russia.Nei.Reports*, č. 28 (prosinec 2019): 1–31. https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/mitrova_yermakov_russias_energy_strategy_2019.pdf (staženo 6. dubna 2021).

Reus-Smit, Christian. „Constructivism“. In *Theories of International Relations*, ed. Scott Burchill et al. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005, 188–212.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Jakub Šmejkal

E-mail:

95146395@fsv.cuni.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

ZS 2020/2021

Semestr a školní rok ukončení práce:

LS 2020/2021

Vedoucí bakalářského semináře:

JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Vedoucí práce:

Mgr. Karel Svoboda, Ph.D.

Název práce:

Úspěšnost sankčního režimu Evropské unie uvaleného na energetický sektor Ruské federace

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Cílem práce je zhodnotit úspěšnost sankcí uvalených na energetický sektor Ruské federace, a to v období od jejich uvalení do roku 2020, kdy po otravě Alexeje Navalného přistoupila Evropská unie k uvalení dalších sankcí. Tyto sankce mají za cíl znemožnit Ruské federaci nákup potřebného vybavení a technologií na západním trhu tím do budoucna snížit potenciál Ruské federace těžit ropu. Svou strukturou i cílem se značně liší od obvykle uvalovaných sankcí, a proto je zodpovězení otázky jejich úspěšnosti důležité jak z hlediska úspěšnosti protiruských sankcí jako takových, tak z důvodu dalšího teoretického zkoumání problematiky ekonomických sankcí.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max 10. řádek):

Původním tématem bakalářské práce měl být efekt evropského sankčního režimu na zahraničně obchodní politiku Ruské federace. V průběhu načítání literatury k ekonomickým sankcím však začalo být patrné, že sankce cílící na energetický sektor se značně liší od klasických sankcí. Z toho důvodu se cíl práce změnil na zhodnocení jejich úspěšnosti. Proto byla také rozšířena teoretická základna práce a byl představen teoretický rámec Davida A. Baldwina, na jehož základě jsou v závěrečné kapitole sankce zhodnoceny.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

1. Úvod
2. Sankční teorie
3. Kontext uvalení sankčního režimu
4. Evropský sankční režim
5. Porovnání uvalených sankcí s teorií
6. Dopady evropského sankčního režimu
7. Úspěšnost uvalených sankcí
8. Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max 30. hlavních titulů)

Baldwin, David A. *Economic Statecraft*. Princeton: Princeton University Press, 1985.

Connolly, Richard. *Russia's Response to Sanctions: How Western Economic Statecraft is Reshaping*

Political Economy in Russia. London and New York: Cambridge University Press, 2018.

Drezner, Daniel W. „Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice“. *International Studies Review* 13, č. 1 (březen 2011): 96–108. <https://www.jstor.org/stable/23016144> (staženo 6. dubna 2021).

Domínguez-Jiménez, Marta a Niclas Poitiers. „An analysis of EU FDI inflow into Russia“. *Russian Journal of Economics* 6, č. 2 (červen 2020): 144–161. <https://rujec.org/article/55880/> (staženo 27. listopadu 2020).

ENI. „Rosneft“. https://www.eni.com/en_RU/eni-russia/partners-projects/rosneft/rosneft.shtml (navštíveno 18. dubna 2021).

European Council meeting (19 and 20 March 2015) – Conclusions, 20. března 2015. <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2015/03/19-20/> (navštíveno 14. března 2021).

García-Herrero, Alicia a Jianwei Xu. „How does China fare on the Russian market? Implications for the European Union“. *Working Paper, Bruegel*, č. 8 (listopad 2019): 1–11. <https://www.bruegel.org/2019/11/how-does-china-fare-on-the-russian-market-implications-for-the-european-union/> (staženo 27. listopadu 2020).

Gel'man, Vladimir Jakovlevič. *Authoritarian Russia: analyzing post-Soviet regime changes*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2015.

Gens, Bjorn. „Germany's Russia policy and geo-economics: Nord Stream 2, sanctions and the question of EU leadership towards Russia“. *Global Affairs* 5, č. 4–5 (2019): 1–20, <https://doi.org/10.1080/23340460.2019.1681013> (staženo 3. listopadu 2020).

Gould-Davies, Nigel. „Russia, the West and Sanctions“. *Global Politics and Strategy* 62, č. 1 (2020): 7–28, <https://doi.org/10.1080/00396338.2020.1715060> (staženo 20. února 2021).

Hufbauer, Gary Clyde, et al. *Economic Sanctions Reconsidered*. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 3.ed., 2007.

Christie, Edward Hunter. „The Design and Impact of Western Economic Sanctions against Russia“. *The RUSI Journal* 161, č. 3 (2016): 52–64, <https://doi.org/10.1080/03071847.2016.1193359> (staženo 6. října 2020).

Kuznetsova, Natalia Vasilievna. „Energy Strategy of the Russian Federation“. *Mediterranean Journal of Social Sciences* 6, č. 5 (září 2015): 160–168. <https://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/view/7474> (staženo 6. dubna 2021).

Mitrova, Tatiana a Vitaly Yermakov. „Russia's Energy Strategy-2035: Struggling to Remain Relevant“. *Ifri, Russia.Nei.Reports*, č. 28 (prosinec 2019): 1–31. https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/mitrova_yermakov_russias_energy_strategy_2019.pdf (staženo 6. dubna 2021).

Nařízení Rady (EU) č. 833/2014 ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k

činností Ruska destabilizující situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 229/1, 31. července 2014. <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/833/oj> (navštíveno 15. března 2021).

Nařízení Rady (EU) č. 960/2014 ze dne 8. září 2014, kterým se mění nařízení (EU) č. 833/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizující situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 271/3, 12.9.2014. <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/960/oj> (navštíveno 15. března 2021).

Rozhodnutí Rady 2014/119/SZBP ze dne 5. března 2014 o omezujících opatřeních vůči některým osobám, subjektům a orgánům vzhledem k situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 66/26, 6. března 2014. [http://data.europa.eu/eli/dec/2014/119\(1\)/oj](http://data.europa.eu/eli/dec/2014/119(1)/oj) (navštíveno 14. března 2021).

Rozhodnutí Rady 2014/507/SZBP ze dne 30. července 2014, kterým se mění rozhodnutí 2014/386/SZBP o omezeních týkajících se zboží pocházejícího z Krymu nebo ze Sevastopolu v reakci na jejich protiprávní anexi, *Úřední věstník EU* L 226/20, 30. července 2014. <http://data.europa.eu/eli/dec/2014/507/oj> (navštíveno 14. března 2021).

Rozhodnutí Rady 2014/512/SZBP ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizující situaci na Ukrajině, *Úřední věstník EU* L 229/13, 31. července 2014. <http://data.europa.eu/eli/dec/2014/512/oj> (navštíveno 14. března 2021).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		